

585

Душан, 1161

~~Душан~~

УСТАПАКЪ СРБСКІЙ

ПОДЪ

ЦРНЫМЪ ЋОРЪЕМЪ

ОДЪ

ІОВАНА ХАЦИЋА,
у књижеству названого
МИЛОША СВЕТИЋА.

I.

ПРВЕ ТРИ ГОДИНЕ.

De

[Signature]

~~Р II 3487~~

Р I СР II 677/1.1

Р II 3487 Р 19 Ср Е 677/1.1

УСТАНАКЪ СРБСКІЙ

ПОДЪ

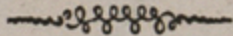
ЦРНЫМЪ ЂОРЂЕМЪ.

ОДЪ

Гована Хаџића,

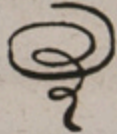
у књижеству названого

Милоша Светића.

I.

ПРВЕ ТРИ ГОДИНЕ.

У НОВОМЪ САДУ.

Брзотискомъ епископске књигопечатнѣ.

1862.

УСТАВЪ СЪВЕЩАНІИ
ГОДЪ
ПРИКАЗЪ ДОКЛАДОВЪ

Имв. Оп. 280179

ВЪВЕДЕНІЕ

2. НОВОМЪ СЪДЪ

СЪСТАВЪ СЪВЕЩАНІИ

1882

ПРЕДГОВОРЪ.

У време оно, кадъ самъ я одъ године 1837—1846 у Србији поради устрояваня државногъ живота и сачиняваня закона' и уредба' бавио се, имао самъ прилику много о патњи и радњи сръбскога народа и нѣгових поборника' и юнака' особито одъ новиега времена слушати и дознавати. За мене е то у двострукомъ смыслу важно было, едно, што ми служаше за кажипутъ у моему законодательномъ послу, а друго, што ми ватрену желю мою задоволяваше, коя ме е на то вукла, да се дѣла сръбска истинито повѣстницомъ освѣтле и потомству предаду. Зато я ништа пропустио нисамъ што бы на ту цѣль водило, тимъ више, што ме доондашня радня са те стране никако незадоволяваше.

Имаюћи тако лѣпу прилику, я самъ скупляо све оно, што е сръбска дѣла освѣтлити могло; и бележио самъ казиваня важниих очевидаца, кои су у радњи народной были. И тако е кодъ мене велика множина писменных података Караѣорђева и Милошева времена налазила се; и назначена су была извѣстия найважниих Ср-

баля ондашнѣга времена, као што су то н. пр. были

1. Прота Матия Ненадовићъ, кои е одъ почетка устанка србскога и као войвода, и као главный посланикъ Србскій, и као предсѣдатель првога совѣта србскогъ радио, кои е чуднымъ начиномъ преко толикихъ бѣда' скоро сва своя писма и налоге сачувао, те се као главный живый изворъ и по знаню и приповѣданю сматрати могао.
2. Лука Лазаревићъ, иначе Попъ Лука, войвода и юнакъ одъ Подриња, кои е у боеви-ма са Турцима Бошняцима многе ране добио.
3. Петаръ Јокићъ, првый буљукбаша и сусѣдъ Карађорѣвъ изъ Тополе, кои е одъ првога устанка единако узъ Карађорѣа быо.
4. Янићие Ђурићъ изъ Страгара, одъ почетка као секретаръ узъ Карађорѣа.
5. Милутинь Петровићъ, иначе Милутинь Ера, братъ Айдукъ-Вельковъ, кои е узъ Велька воевао.
6. Лазаръ Теодоровићъ, кои е найпре писаръ кодъ Якова Ненадовића быо, доцниє подъ князомъ Милошемъ као секретаръ служио, и многе друге службе одправляо, па као совѣтникъ и капућехая умро.
7. Ђура Милутиновићъ, Црногораць, кои е у оно време съ опасностью живота одъ владике црногорскогъ писма Карађорѣу носио и одъ овога односио. Слепъ будући неописано е добро памтенъ имао, тако, да е онъ единый и данъ догађая свакога упамтио и казати знао. У последнѣ време живио е у Београду помођю србскогъ правительства,

и налазио се највише у конаку княгинѣ Любице, гдѣ е и препитание имао. 8. Анта Протићъ, кои е као совѣтникъ умро, а био е писаръ Вуичинъ у Смедереву у оно време, кадъ е Карађорђе 1817. год. на неври убиенъ. 9. Госпођа Елена Карађорђева, која е и пре устанка као супруга Карађорђева доста одъ оных времена' запамтила. 10. Узунъ Мирко, кои е съ Кондомъ на капию Београдску о светомъ Андрии 1806. године ударао, и одъ онога времена рану на глави носио; — едномъ рѣчю ние ни едного знатниегъ Србина у Србији одъ Карађорђева или Милошева времена било, кои ние са мномъ у додиръ дошао, и небы мени одъ нових догађая' што или устмено саобштавао, или какových исторійских података давао. Све самъ я то скупляо и оставляо као грађу за израђиванъ повѣстнице србске. И могу заиста казати, да се нигдѣ у србскомъ свѣту на одной гомили ние налазило толико материяла за новию србску историю, колико кодъ мене. Ту е было редких оригинала', множина писама онога времена, између коих и писма генерала русскога Барклая де Толли оригинална изъ Лайпсискогъ логора Карађорђу писана; было е копия', извода', бележака, записника на стотине табака'. Нѣшто е у редъ стављено было, а нѣшто е у кесама юштъ безъ реда везано было. Осимъ овога я самъ за оно деветъ година' бављѣня мога у Србији водио и точанъ дневникъ о свима свакидашњимъ догађаима и од-

ношенияма ондашнѣга заиста преважнога времена , и о свему, што е къ законодательной радњи мојој принадлежало , или се на ню односило.

Изъ овога материяла я самъ узгредъ понѣшто у одломцима издавао , као н. п. у Голубици, која е подъ моимъ уређиванѣмъ у 5 књига' одъ Гр. Возаровића у Београду издавана, печатао самъ я понѣке податке и писма као прилоге за историю србску; понѣшто самъ и израђивао за примѣръ, као у III-ой књ. Голубице „Бой на Мишару“; у V-ой „ратованѣ Срба' са Турцима Бошняцима одъ конца год. 1805. до Авг. 1806“; па и „животъ Карађорђа Петровића, врховнога вожда народа србскогъ“ у историји Димитрия Давидовића 1846. изданой, кои самъ я најпре приложио на нѣмачкомъ езыку у „Лѣтописи славенске Дра I. П. Јордана у Липисци свез. 7. год. 1845“; кое е после заедно са штампарскимъ погрѣшкама препечатано у Луни Загребачкой исте године 1845 Ч. 98. и 99; после овога „животъ Димитрия Давидовића“ у историји нѣговой изданой 1846; па доцниѣ „животъ Алексе Ненадовића“.

Но несрећна година 1849, која е Новый Садъ упропастила, разори и упропасти са иманѣмъ моимъ и сву знатну библиотеку мою до 3.000 томова, и скуплѣный материялъ съ драгоцѣнними податцима за историю србску, и остале књижевне труде мое. Быо самъ спремио

и образе многих войвода' и юнака' ербских у осмини, кое ми е найвише израдио быо г. Исайловиѣ сликаръ; кое самъ мыслио приключити историв. Но и то пропаде*) Ту пропаде и 6-та кнѣига Голубице за печатню спремѣлна; пропаде повеѣий мой Епосъ у 6 пѣсама подъ именемъ „Бой силе са закономъ“; пропаде готовъ ербскій преводъ законника граѣанскогъ аустрѣйскогъ; пропадоше многи мои израѣени езыкословни састави. Пропало е ту доста и туѣих стварѣй, кое су се кодъ мен или одъ приятеля' моих' на прегледу налазиле, као што е то была драма I. С. Поповиѣа подъ именемъ „Теранция“; или кое су се на аманету кодъ мене налазиле, као што су то были дневни записи Маѣора Шумарскога одъ год. 1795 до конца живота нѣговога.

И я се заиста чудити морамъ, како ми сердце онда препукло ние, кадъ самъ вратившѣй се у спалѣный и ограблѣный Новый Садъ ѣошть у Варадину граду налазио на поцѣпане листове изъ кнѣига' моих, и путемъ до куѣе мое раскуте погдѣкое листове рукописа' моих спазио, по авлии разбачене гледао, и полупане прозоре

*) Ту е пропао и ликъ войводе Петра Николаевиѣа молера; а овога нигдѣ нейма. Я самъ случайно у Београду наишао на басне Доситееѣе (прво издание), на коих чистомъ првомъ листу быо е начертанъ оловкомъ ликъ истога войводе. Кнѣига е та была нѣгова, кою е онъ у затвору у Делѣйскомъ конаку кодъ себе имао, те е, кажу, самъ свой ликъ на огледалу снимѣо. И са овога снимка, узевши у помоѣь угледъ сына нѣгова, кои е налигъ на отца быо, израѣенъ е быо ликъ оваѣй нѣговъ.

са најважнимъ податцима исторійскимъ улепљне видо. Одъ гдѣкоих стварій, одъ коих самъ на стотину табака' написаных имао, налазио самъ по еданъ или два листа, као да бы ми судбина текъ споменъ у остатку томъ оставити, и тимъ жалость ми умножити хотѣла.

Но при свемъ томъ неостави ме любовь къ роду и истини, која ми подиже духъ на обновљенъ умне раднѣ мое. И кадъ године 1858. издадох „Духъ народа србскогъ“, и кадъ чух, да е князь Милошъ, вратившій се у Србию на владу, и чувши да г. Лазаръ Арсенивиѣ (Бата Лака) на повѣстници Караѣорђева времена ради и податке купи, све рукописе одъ нѣга одузео и узаптио; онда почнемъ губити надежду, да ће истина исторійска веѣ кадгодъ у свѣтѣ продрети моѣи, кадъ е тако зла среѣа гони; па се рѣшимъ одмах посла се тога прихватити, и по могућству губитакъ у онолико у колико е могуће накнадити: кое самъ ево са прве три године устанка србскога подъ Караѣорѣемъ учинио.

И поредъ овога на радостъ мою и правога свакога истинолюбца могу садъ казати, да е судбина или зла среѣа у томе малаксала. Срѣ међу тимъ князь Михаилъ дошавшій на владу у Србии, больимъ духомъ одъ отца према истини и правди дышуѣи, повратио е речене исторійске рукописе г. Лазару Арсенивиѣу (Бата Лаки) невредиме натрагъ. Я самъ то истина текъ онда дознао и у

руке добио, кадъ е посао мой свршенъ и у печатню преданъ быо; но ипакъ нисамъ пропустио и опетъ прегледати, сравнити и понѣшто попунити. А за у напредакъ надамъ се, да ће се тимъ недостатци у податцима ис оріјскимъ, за кое е новъ изворъ отворенъ, накнадити моћи.

Па као што се душе наше у любви къ истини и роду србскомъ пре 24 године сусретоше и сложише, тако ће потреба, ако Богъ живота и здравля даруе, труде наше скопчати и споити, те ћемо се постарати сдруженимъ силама, да дѣла србска новијега времена вѣрно и совѣстно на видѣло изнесемо. Дай Боже, да се испуни оно, што самъ я 1846 године при разстанку предрагоме приятелю моме, и приятелю истине и правде г. Лазару Арсениевићу (Бата Лаки) полазећемъ у Цариградъ на дужности Капућехае србскогъ изъ дубльине душе мое пѣвао овима рѣчма:

Кадъ зажелишь мене видѣт', топло са мною бесѣдит',
 Крыл'ма ма'ни пријельства, жаркогъ родолюбия,
 Па полети къ србскимъ горам' и поляма китњастимъ;
 Срестѣмо се на развалам' нѣгда сѣйна Крушевца,
 Видѣтѣмо с' на Опленцу, одкудъ Србу сѣвну зракъ,
 Шетатѣмо по Мишару, гдѣ юнаци лише крвь,
 За слободу србска рода и нѣгова порода,
 Коѣга смо и ми грана, и — Дай Боже — обрана!
 Найћи ћешъ ме и подъ свакимъ грмомъ шуме зелене,
 Замышлѣна и брижљива о судбини рода свогъ,
 И пратећа жельомъ благомъ свакогъ доброгъ Србина,
 Па и тебе стрѣляюћегъ на неправду и подлостъ,
 Све за име драгогъ рода, и нѣгову ползу, честь.

Ако ми дакле виноградъ мой са многимъ плодомъ исторійскихъ података и утучень би, те га немогах по жельи у цѣлости сбрати и потомству предати: опеть в чокоть остао, па неѣу пожалити труда, ако само живота и здравля буде, да вышереченомъ приятельскомъ подпоромъ поборника истине г. Лазара Арсениевића (Бата Лаке) и опеть засвѣдочимъ, колико ми напредакъ, честь и полза рода мога на срдцу лежи.

У Новомъ Саду о Спасову дне 1862.

Јованъ Хаџићъ,

Докторъ свию права,

ц. кр. вел. обл. Суда пенз. Совѣтникъ.

Устанакъ Србскій

ПОДЪ

Црнымъ Ђорѣемъ.

I.

Пре него што къ устанву Србскомъ приступимъ, валя ми у кратко напоменути ратъ русскій и аустрійскій противъ Турака, коимъ се духови бѣдныхъ христіяна' у Турской подигше и раздражише, тако, да доцниѣ самовольство и насилие турско теже сносише, и лакше се покренути и на odporъ подићи могоше.

Велика намѣра Катарине II. царице русске, да обори турско царство, и христіянство одъ тежкога ярма мусулманскога ослободи, нашла е одзива у узвышеной души цара Іосифа II. кои се радо на то склони, и пружи руку, да освети, као што се самъ изрази, човечество. Она е ишла на то, да обнови грчко царство у Цариграду, и намѣсти свога унука Константина на престолъ цариградскій. Іосифъ пакъ ишао е на то, да свое землѣ обезбѣди съ те стране на свагда и распространи и умножи пограничнимъ областима. И тако саюзъ међу њима би заключенъ године 1780. да отворе великій ратъ Турской. Съ обѣ стране се спремало, и съ обѣ стране давано е христіянома у Турской на знанѣ, да буду готови, и да пристану узъ оружје њино. На овај начинъ пропасть Турской већ е напредъ прорицана.

Ратъ се тай отвори у мѣсецу Фебруару 1788. Силна в навала была съ обѣ стране. Колико в у почетку аустрійска вѣйска съ многима препонама и сметняма борити се имала; толико су доцниѣ подѣ витежкимъ Суваровомъ и многоискуснымъ Лаудономъ обѣ войске напредовале. Християни у Турской присташе ятама узънѣи. Особито Србљи показаше се готови као свагда. Срѣ текъ што се ратъ обяви, и юштѣ войске и непустише, а они устаяти почеше, и у четама на Турке нападаше, и свуда войсци путѣ отвораше. Познатъ в капетанъ Коча и нѣгово юначство, кое в толико было, да се онай ратъ Кочиномъ крайномъ назва. Познатъ в фрайкоръ србскій подѣ Михалѣвићемъ, кои в око Ягодине и Ђуприе настанио се, и са своима Србима онуда продирао, куда никада никаква войска пролазила нѣе. Съ нѣима в онѣ и Крушевацъ и Карановацъ и Ужице заузео.

Али што больма саюзне войске напредоваше, то се кодѣ остальных сила' вѣма брига подпириваше за обдржанѣ Турске ради равновѣсия обштегъ, и да небы Русия и Аустрия распространиле се и оячале. И Пруска и Енглезка вѣъ у Августу мѣсецу 1788. сложе се и уговоре, да у случаю нужде Турской у помоѣ притеку и ню одрже. До тога истина недоѣе, али наступивша особита обстоятельство, а нарочито запалѣна буна у Французской, коя в цѣлой Европи грозила, Белгия одтргнута, скоро смртъ цара Юсифа II. (20-га Фебр. 1790.) учине, те в Аустрия и Русия престати и одустати одѣ далѣга рата морала. Леополдъ II. наслѣдникъ цара Юсифа похита съ Фридрихомъ Вилхелмомъ, кралѣмъ Прус-

скимъ, одкуда му е прва опасность грозила, уговоръ учинити, коимъ се обвеже престати одъ рата съ Турскомъ, и све, што е освоено было, Турцима натрагъ повратити, захтѣваюћи зато, да нѣга Пруска, Енглезка и Холландска подпомогну, да Белгию опетъ покори.

Тако се велика она намѣра Катерине II. и Иосифа II. осуети, и запалѣна надежда за ослобођењѣ цѣлога християнства у Турској, а особито Србаля изчезне. Срѣ на основу Райхенбашке конвенције 27-га Юния 1790. одмах учини Аустрија примирје съ Турцима у Бурѣву, а 1-га Авг. 1791. заклучи миръ у Свиштову, све градове и землѣ заузете Турцима порвативши*). Па и Русија за тимъ пристаде на миръ, кои е Августа мѣсеца у Галацу заклучила, и 9-га Јануар. 1792. у Яшу подписала, али она просторъ међу Днѣпромъ и Бугомъ, па и Очаковъ задржа. Што е Турској овда намѣњено и речено било, то би суђеено Польској. Срѣ она за тимъ престаде, и би подѣлѣна између Русие, Пруске и Аустрије.

*) Како е овај миръ Србе као громъ поразно, види се изъ писма Стефана Иоанновића, Архимандрита Трношкогъ, Епископу Бачкому Иоанну Иоанновићу писаногъ 26-га Авг. 1791. кое самъ я у 3-ой Ч. Голубице год. 1841. као прилогъ за сръску историю печатати дао; кое овако починѣ: „Жалостный гласъ одъ наше бѣдне Сербіе явити могу вашему высокопреосвященству, да садъ Дворъ нашъ уступа Туркомъ све до Саве паки натрагъ, кое у Белграду полицирато, и вси мало и велико у очаяніе пришли падаюћи у робство турско. — Камо обѣти и толика проливена кровь, и изгубленіе имѣнія и живота; сада одбачени остали, то ли су на гражденія бѣдне Сербіе, да іи сада Турци продаю и сѣку као марву; убіо га Богъ, съ кога е то; можели се то во свемъ свѣтѣ игдѣ видѣти толика неправда?“ —

II.

Са миромъ Свиштовскимъ одъ 1-га Авг. 1791. уступи Аустрия Порти Отоманской Београдъ и све заузете градове и землѣ до Саве. И тако Србиа и Србљи опетъ падоше подъ Турке. За њи се само толико учини, да е на писму уговоренъ опроштай за оне Србе, кои су узъ войску аустријску устали и противъ Турака у овомъ рату воевали; као и то, да се яничари или делие, кои су пре рата самовольства и насилия у Србии чинили, па и као читлук-сахибие одъ народа девето узимали, у Србию више неврате. И ово бы нѣшто емства за народну безопасность имало, кадъ бы се само држало или држати могло. Знаюћи то Србљи нису могли вѣре имати. И зато многи избѣгаваюћи освету турску пребѣгну у државу аустријску, многи пакъ у манѣмъ и веѣмъ четама верали су се и крыли по шумама и планинама, имаюћи тамо свое збѣгове, несмѣвши се повѣрити ни Турцима ни Србљима. Међу овима последњима налазио се и Црныи Борѣ са едномъ четомъ до 60 момака, кои е іоштъ пре истога рата са породицомъ своіомъ одъ насилия и освете турске уклонио се и изъ Тополе у Сремъ прешао быо. Налазио се и Янко Катић и многи други знатни ратоборци.

Кадъ су Нѣмци Турцима Београдъ предали и изъ Србие изишли, тада прве године іоштъ никакве утврѣне власти нити суда у земљи ние было. Нити е было кадия' ни муселима', него су кнезови распре расправляли; у којой кнежини кнеза ние было, тамо су ишли у другу кнежину кнезу на судъ. За пашу Београдскогъ

првѣй буде поставлѣнъ Ебу-Беѣиръ, кои у смыслу учинѣногъ трактата добие одъ Султана ферманъ противу яничара'. Између овихъ највећма су се осилили были Дели-Ахметъ, и Кара-Хасанъ. Дели-Ахметъ, кои е одъ юначства названъ Делия, јоштъ е у почетку вѣмачкога рата Мехмет-Али-Сеймовића са 14 спаша' убио, нити га е ко зато на одговоръ повући могао, шта више онъ е у време рата са Султановомъ войскомъ на Гуприи противъ Нѣмаца воевао. Са таковимъ ферманомъ, кои е яничаре изключивао изъ Београда и Србије, ишао е Ебу-Беѣиръ у Србию. Када е у Нишъ дошао, онда изиђу предъ нѣга спаше, и остали отлични Турци, па уза нѣи дође и Дели-Ахметъ са великомъ пратњомъ яничара', тако да паша јавно противу нѣга ништа чинити није смѣо. Но када онъ по другій путъ самъ паши дође, онда одъ намѣштенога на то еднога свога Турчина на басамаци' одъ острагъ изъ пушке убиенъ буде. Па текъ садъ усуди се паша објавити царскій ферманъ, и јавно противу яничара' изјаснити се. И одтуда уђе страх у яничаре, те се разбѣгну, и почну тражити прибѣжишта изванъ граница' Србије у оближњимъ предѣлима.

У то време налазио се у Видину Пасван-Оглу, кои се у пређашњемъ рату са своима самовольницима отликовао. Онъ е быо сынъ онога Пасвана, аяна Видинскога, кога е сераскиръ, негледећи на заслуге нѣгове, убити дао. И онъ се толико осилио быо, да е и Пашу отерао, и самъ нѣгову власть заузео. Скупио е быо око себе до 10,000. наймѣныхъ крѣалия', понавѣше одпущеныхъ турскихъ войника'. Овамо садъ и яничари

прибѣгну, и ту најболю подпору и окрилѣ наѣу, тако да су они узѣ Пасван-Оглуа и лични стражари били. Тако Пасван-Оглу осилившій се власть и страх око себе на далеко распространи; и сили нѣговой ни самѣ Султанѣ, пославшій год. 1798. царску войску, одолѣти ние могао. И онѣ науми яничаре осветити, па удари преко границе у Србию, и продре на Дунавскій островѣ Поречѣ. У то време био е у Београду после Ебу-Беѣира и Шашинѣ-Паше, Хаѣи-Мустаф-паша.

Хаѣи-Мустаф-Паша био е човекѣ благѣ и праведанѣ, и са свога доброга поступаня онѣ е одѣ Србала Србскомѣ майкомѣ названѣ. Онѣ ние допуштао, да се раи насилия чине, но е ню чувао и бранио свакомѣ приликомѣ. Я овдѣ наводимѣ едну, одѣ кое се судити може на све друге. Новлянинѣ Бега, кабадахия шабачкій, убие Ранка Лазаревиѣа, кнеза Тамнавскога (1800.) (братучеда Луке Лазаревиѣа познатога юнака попа Луке) усредѣ чаршии. Ово крвно дѣло яви Алекса Ненадовиѣа, као најближій кнезѣ Валѣвскій, Паши у Београдѣ, потужи се и помоѣи и заштите поиште. Мустаф-Паша тужбу ову толико уважи и кѣ срдцу прими, да е одмах 600 крѣалия са топовы на Шабацѣ послао, да то насилие освети. И Новлянинѣ Бега заедно са Ђуртоглиомѣ поплашившій се исподѣ обале Савске побѣгне у Зворникѣ у Босну. А нѣихово дружество буде похватано, и 27 нѣих смртю казнѣно.

Противѣ оних насртаня Пасван-Оглуа и яничара морао е Паша држати крѣалие. Но за то е потребовао више трошка, па е и данакѣ, кои е хатишерифомѣ одѣ године 1793. на 15. гроша на годину (14. гроша ца-

ревине, а 1 грошъ Паши) одређенъ быо, преко 20 до 30 гроша' повисити се морао. Данакъ овај купили су кнезови, и предавали су паши преко Станка Арамбашића, који е еданъ одъ најглавниихъ кнезова быо, и у Београду сѣдио, гдѣ е и нѣшто писарнице земальске уза се имао. Кадъ овако повишена пореза народу дотешта, онда се кнезови скупе у Београдъ, гдѣ се о томе посавѣтую и Паши потуже. Но Паша их укоре и увѣри, да онъ небы ни паре преко хатишерифа искао, кадъ небы морао држати крцалие за обрану и свою и рае противъ яничара', кои бы их гнѣчили као и пре. На ово кнезови посовѣтовавши се предложе Паши, да они даду изъ народа ратнике за обрану, па да ће се тако и пореза умалити те и народу и Паши помоћи. И ово Паши буде повольно, те се одмах на сваку нахию удари нѣкїй одређеный брой войника', те е тако валѣвска нахия имала давати 1800 момака, а друге коя по 1000, коя 1500 и до 2000 момака. Одмах се обяви народу, да сваки, кои нема оружия прода краву и вола па да купи оружия и да се наоружа. И кнезови напишу войску, и поставе се булюкбаше и старѣшине изъ народа. Кодъ Паше е остало само мало число крцалия' за нуждну стражу и помоћ; остали се сви распусте. Одсадъ су већ Србљи више пута' у дружеству са заоставшимъ крцалияма Пашинымъ ударали на яничаре, и често су имъ юначки одпоръ давали. Између Србски' поглавица' понајглавниий е быо Станко Арамбашић, на кога су Турци не само яничари но и Пашины збогъ нѣговогъ великогъ юначества яко омразили. Особито пакъ завади се съ нѣимъ нѣкїй Балота, кои прилику ухвати

када Паше ние было, те добие одъ Бехае одобренъ, па дочека Станка у Смедереву, и уби га. Турци нѣга баце у воду, а Срби га изваде и сахране кодъ едне крушке, која се доцниє звала Станкова крушка.

У овой одбрани противъ яничара' было е Караџорђе булюкбаша, кои се особито юначствомъ одликовао, те су и яничари и Пашини Турци храбру нѣгову мишицу добро познали; а и у србскомъ нареду се гласъ о одважности и юначству нѣговомъ толико разнео, да су Срби еданъ другоме свакомъ приликомъ, гдѣ бы се онъ показао, на нѣга као особитогъ нѣкогъ Србина претомъ показивали.

Найпосле кадъ овима Пасван-Оглуовымъ Турцима и съ нѣима сдруженыма яничарима ни Султанъ са својомъ войскомъ одолѣти, нити их е Хаџи-Мустафа са свимъ узбити могао, а и сама гордостъ Османлиа', и изясненъ Муфтия овоме исклученю яничара' противно буде, онда се и Султанъ рѣши, са Пасван-Оглуомъ помирити се, те му пошлѣ три туга, и ферманъ изда, да яничари опетъ у Србию примлѣни буду. И овимъ Пор-та наруши уговоръ мира Свиштовскога, и Аустрия имала е пуно право томе противна быти. Али су околности Аустриє, која е много посла и муке са Французима имала, такове быле, да се томе невѣшга чинити морала. И Хаџи-Мустафи ние се могло другчие, но по виновати се; и яничари почну се враќати у Србию.

Ови изъ почетка были су Паши покорни, и нису своя захтѣваня претеривали; али мало по мало осиле се, почну своя добра и пре преотета права заузимати, раю глобити и угнѣтавати. И да бы се са свимъ утврдили,

позову и Пасван-Оглуа у помоћъ, те овај и опетъ на-
дре у Србию. Предъ овога пошлѣ Паша сына свога Дер-
иш-бега са своима крѣпалима и Србима. Но текъ што
е овај до Гроцке дошао, а яничари видећи Пашу безъ
войске заузму варошь Београдъ, и Паша се морао у
тврдиню затворити; но неоста ни ту сигуранъ, пошто
яничари одъ крѣпалійскогъ булюкбаше крозъ еданъ ша-
нацъ у тврдиню уведени буду. И садъ яничари навале
на Пашу, да напише заповѣсть своме сыну, да одмах
войску свою удали и распустити. Но текъ што су се Срб-
љи разишли, и Турци Пашини у Нишъ отишли, а я-
ничари Пашу убию (27-га Дек. 1801.); па яве Порти:
да е Хаџи-Мустафа вѣру турску измѣнио; да се съ ра-
іомъ сложио противъ Турака, и зато да е свою награ-
ду добио; те заишту другога Пашу.

Одъ овихъ яничара' быле су поглавице нѣхъ че-
тири: Фочиѣ Мехмед-ага, Аганлия, Мула Юсуфъ и Ку-
чук-Алия; кои су се новымъ именовъ Дахияе назива-
ли. Они су живили сви у Београду, али су Србию на
четири части међу собомъ подѣлили. Тако су они изъ
Београда надъ Србиіомъ владали, порезу одређивали и
примали, па и друга бремена налагали. А нови Паша
Ага-Хазанъ, кога е Султанъ на захтѣванъ Дахия' мѣ-
сто да их е казнио, послао, толико е власти имао, ко-
лико су му они давали.

III.

Како су Дахияе отеле мах у Србии, ту ние доста
было што су яничари съ нѣима и узъ нѣи были, него
су све голъ, беѣари и безкуѣници изъ Босне и Арна-

утске поврвили као на плячку и грабежъ. Сви се ови обуку у свилу и кадифу, најлѣпше хатове яшећи, а све одъ сиротиньске муке.

У паланкама имале су Дахиѣ свое Кабадахие, поредъ коих ни кадие ни муселими бѣла зуѣа помолити смѣли нису. Они су были неограничени господари, и чинили су шта су хтѣли. По селима имали су Субаше, кои су такођеръ неограничено надъ смртю и животомъ и иманѣмъ сиротинѣ заповѣдали.

Яничари су подъ именовъ Читлуксахибия заузимали спахилуке, и узимали девето, као што су спахие десето; и терали су народъ на кулукъ. Кома спахии право ние было, оне су протеривали са спахилука, и узимали имъ све.

То е исто чинио Пасван-Оглу у Видину, то е почео и Али-бегъ Видайѣ Зворничкїй у Босни. Онъ пойѣ по сели, стане везати люде и натеривати да нѣму землю уступе и баяги продаду; те се изда за читлуксахибию и стане намѣштати и онъ субаше, као извршителѣ нѣгове волѣ и власти. Па као што су Дахиѣ подъ Пасван-Оглуомъ служили, тако Али-бегъ дойѣ у Београдъ да се удружи са Дахияма.

По све почне зло и све горе бивати. Сви зажеле болѣга живота. Сынъ Хаѣи-Мустафѣ-Паше желећи осветити отца свога единако е кодъ Порте противу Дахия радио, и съ кнезовима, кои су отца нѣговога любили, у договору придржавао се, и на Дахиѣ спремао. И кнезови све се больма съ Дервиш-бегомъ разумѣваху, и са угнѣтенымъ народомъ договараху. Они су и Нѣмцима често писма о своіой невољи шилjali, ядали

се и тужили на зло и неправду. Па се најпосле у едномъ манастиру скупе, тужбу спреме и Султану оправе. У тужби казали су: да су они пропали, и одъ Дахия тако оплѣнени, да су у лику опасани; па имъ и то доста ние, но одъ нѣх ние имъ ни душа мирна, ни законъ ни поштенѣ; нити е мужъ одъ жене свое, ни отаць одъ кѣри, ни братъ одъ сестре господаръ; манастири, цркве, калуѣри, попови, све е то погажено и осрамоѣено. Ако си ты іоштъ царъ нашъ, веляху они, а ты дойѣи и ослободи насъ одъ зликоваца овых. Ако ли ты неѣешь, а ты намъ баръ кажи, па да бѣжимо кудъ у шуму и у гору, или да у воду скачемо, и край бѣдноме животу нашемъ учинимо.

Тако е и Ибраим-аги, брату Али-беговомъ у Босни додияло, те се онъ са своіомъ родбиномъ и дружиномъ одупре противъ насилія' Али-беговых. И кадъ му непоѣе за рукомъ, те се зло обрати на горе, и Али-бегъ за освету стане плякати, глобити, давити и вѣшати, братъ му одбѣгне у Цариградъ, те се и онъ цару потужи.

Хасан-бегъ, старый Дефтер-ѣая бывшій кодъ Муштаф-Паше, са своимъ приятельима и спахияма удруживши се, па и раю у помоѣ позвавши, прибавио е было и нѣшто мунициѣ, спремаюѣи се да удари на Дахие. Но братъ нѣговъ у Пожаревцу нѣкако ранне, него што е требало, устане, те се стваръ осуети.

Све е ово іоштъ веѣма Дахие раздражило; еръ видеѣи да се нѣма о пропасти ради они су све жешѣ мѣре за свое одржанѣ употреблявали, гдѣ поредъ самовольства и грабежа іоштъ и света свою силу напу-

шташе. Већъ су спахије изъ землѣ протеране, а су-
баше њихова мѣста и права заузеше, све по во-
љи узимаше, глобише, отимаше, што у кога болѣ на-
ђоше. Ни лѣпа халбина, ни лѣпъ конь, ни жена ни дѣ-
войка, ни црква ни служба Божия није на миру остаяла.

Па шта учини Султанъ на оволика зла и оволике
тужбе? Ништа друго, но попрети Дахияма, да ће на
њи войску послати, такову, која неће бити Турска, но
одъ другога народа и друге вѣре; ерѣ е жао Турчину
на Турчина иѣи. И то ће се на њима да учини, што
се јоштѣ ни на комъ Турчину учинило није.

Кадъ Дахие такову претњу цареву добию, стану
се међу собомъ разговарати: Какву то царѣ войску ми-
сли? Да ли Аустријску или Руску! Па имѣ се немо-
гућно учини, да ће царѣ странну силу у своју земљу
позивати и упуштати; и падну на ту мысао, да царѣ
ту никога другога немысли, но раю на њи подиѣи;
да ће по свој прилици Дервиш-бега, Хаѣи-Мустафи-
ногъ сына, или Хасан-бега послати, да Србе подѣ кне-
зовима и войводама њиховимъ противъ њи поведу. Па
да они то предупредѣ и осуете, намысле пойѣи по на-
хияма, и све кнезове, и болѣ и болѣ познате ратнике
Србске, кои бы народѣ навести и њима опасни быти могли,
изсѣѣи.

Како то Дахие заклуче, одмах пойѣу по нахия ма
на то свое крвно дѣло. Многи оближњи кнезови и врстни
Срби падну наскоро као жертва овога грознога умы-
шляя; ерѣ они ненадајуѣи се овако великомъ злу, изи-
ђу предѣ Дахие и по обичаю дочекаю их у својој на-
хии; но одѣ Дахия' буду оковани, и безѣ сваке кри-

вице погублѣни. Тако између других погинуше кнезови Станое изъ Бѣгалѣце, Марко Чарапић изъ Бѣла Потока, Стеванъ изъ Зеока, Теша изъ Ораша кодъ Смедерева, Петаръ изъ Ресаве, Раица изъ Забрђа; тако бѣвше буљукбаше Янко Гагић изъ Болеча, Матия изъ Крагуевца; тако Хаџи-Бера, игуманъ манастира Моравице. И Фочић изиђе у Валѣвску нахию, гдѣ га дочека кнезъ Алекса Ненадовић изъ Бранковине, и Бирчанинъ Илия изъ Колубаре; па и ове Турци окую и трећий данъ изведу и погубе (23. Јануара 1804.). Архимандритъ Хаџи-Рувимъ, видећи опасностъ, прибѣгне своме синовцу у Београдъ Петру Николаевићу Молеру, кои е кодъ Аганлие конаке шарао, надајући се, да ће га овај како заклонити и одмолити. Но мѣсто тога онъ одъ Аганлие претрпи највеће муке, и буде уморенъ.

Тако су Дахив ишли одъ села до села, одъ паланке до паланке, и жертве између Срба' за убианѣ бирали, докъ се ние то по народу прочуло. Гласъ овај пао е у народъ као страховитый громъ. Страх и трепетъ обузме люде и породице: ние се ту могло знати, ко е на смртъ одређенъ; и говорило се већ, да се на то иде, да се савъ народъ Србскій искорени. Кнезови и сви болѣи, разумнии и богатии люди одмах се почеше укланяти и спасения у шумама и планинама тражити. Страх и нужда све их натера на айдучке трагове и заклоне; нити ко другий већ предъ Турке излазаше осимъ дѣце и стараца.

IV.

Борђе Петровићъ, названый Црныи Борђе и Карађорђе, кои е іоштъ пре Аустрійскога рата едного Турчина и три Арнаутина насилника убио, и одъ турске освете уклонивши се са породицомъ своіомъ у Сремъ прешао, те у Крушедолу манастиру као шумаръ настанио се быо, живио е сада у Тополи, гдѣ е имао кућу и баштину, и као вреданъ и отресенъ човекъ прилично иманъ стекао. Онъ е быо силанъ духомъ и тѣломъ, и добро познатъ као юнакъ и кодъ Србаля и Турака іоштъ одъ Нѣмачкога рата, у комъ е воевао, и одъ Мустафашина времена, гдѣ е као главвый булюкбаша са Станкомъ Арамбашићемъ Србе противъ яничара' водио. У души нѣговой врила е мрзость противъ насилія Турскога као што е силный духъ нѣговъ за слободомъ народа сръскога тежио. Онъ е, као што е речено, више пута' разговоре имао са вретнима Србима, кое е по сви краевы скоро познавао, имао о несрећи, коя Сръскій народъ жме, и договарао се о начину како бы се тога зла ослободили.

И нѣга су Дахие између првых за смръть назначили. Па да имъ небы како умакао, пошлѣ Мула Юсуфъ што брже одну чету одъ 12 Турака са Узун-Мехмедомъ и Кара-Хусеиномъ у Тополу, да га како преваре и убию. Но Карађорђе е свагда на опрезу быо; и имао е на руци и Ибраима, хавцию Тополскога, као побратима, кои му е турске намѣре доказивао. Тако и садъ како ови Турци дойђоше, а Ибраимъ то Карађорђу подкаже, а Турке завара, и поплаши, рекавши имъ,

да Карађорђа нейма кодъ куће, и да онъ даню и не-
 долази, но само обноѣ, и то са четомъ одъ тридесетъ
 айдука', одъ коих свакиѣ е кадаръ на троицу ударити, а
 кога Карађорђе на око узме, таѣ веѣ више нееде ле-
 ба. Те тако ови безъ обзира врате се натрагъ; а Карађор-
 ѣ съ пушкомъ у руди уклони се у лугъ. И како е онъ
 веѣ одпре угађао, и са многима договоре противъ зу-
 лума Дахійскога имао, брзо и дружба скупѣ, у коме
 е одъ главнихъ было старѣй нѣговъ знанацъ и прия-
 тель Станое Главашъ, арамбаша са својомъ четомъ, у
 којоѣ е было и онаѣ доцниѣ много чувенѣй великѣй ай-
 дукъ Велько Петровиѣ и Вуле Илѣѣ. Одъ главнихъ
 было е и Янко Катиѣ изъ Рогаче, одрешенъ и речеѣ
 човекъ, одважна и поносита духа, бывшѣй булюкбаша
 противъ Пасван-Оглуа; па и Васа Чарапиѣ изъ Бѣла
 Потока, кои е желио осветити смртъ брата свога Мар-
 ка; па и Сима кнезъ Марковиѣ изъ Борка; и Яниѣѣ
 Ђуриѣ изъ Страгара, кои е таки у почетку еднога
 Турчина убио, и са неколико другара одметнуо се; и
 пошто е онъ читати и писати знао, таки е и писма одъ
 стране Карађорђеѣѣ писати и по народу шилати почео,
 те е тако као писаръ и секретаръ узъ нѣга и после
 остао. Карађорђе е самъ казивао, да е прѣѣй данъ и-
 мао само четири друга, треѣѣй данъ 9., седмѣѣй 300,
 а деветѣѣй до 2000. Онъ допре до у село Сибницу, нѣ-
 што Турака побие, а нѣшто похвата, и оѣѣ поведе по
 селима, палеѣѣ ханове, убияюѣѣ ханѣѣѣ и субаше, и
 свуда позиваюѣѣ и дижуѣѣ народъ на оружѣ. Све е садъ
 морало широмъ устаяти и за нѣѣѣмъ пойѣѣ; еръ и оно-
 га, кои бы се страшио, онъ е силомъ нагонио; а бы-

ло е, коєга и тимь нагнао, што му е на врата кућна мртва Турчина обесио.

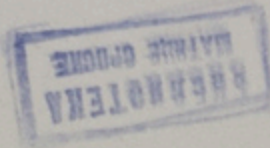
Было е на Сретение господнѣ (2-га Фебр. 1804.), кадъ е Караѣорђе заставу ослобођеня србскога као избраный и проглашеный предводитель и старѣшина народный у Орашцу развио. Водећи са собомъ вѣрну и врстну дружину свою, и позвавши познате и врстне Србе изъ оближнихъ краєва дойђе онъ у очи Сретения у Орашацъ, гдѣ е было овда кнезъ Мирко, и гласовитый трговацъ Теодосие, те онъ ту свима изяви: Како се више зулумъ Турскій трпити неможе, како су Дахие садъ веѣь и кнезове и найврстниє люде по народу убияти почели, како садъ веѣь нейма другога спасения, него се одапрети томъ злу, и дићи се на оружѣ, те протерати те зле Турке, очистити села одъ зликоваца, попалити ханове, ханциє и субаше поубияти, или протерати, па и Дахия' се ослободити, те сачувати свою вѣру, образъ и поштенѣ. — Тако онъ изяви народу намѣру свою, додавши, да се они недижу на цара, во само на зликовце Турске. Него да е то стваръ велика, да е ту нужна народна слога, да се нитко нецѣпа, но сви сложно, да иду, да е нужна послушность и покорность, да треба да се зна ко заповѣда, ко ли слушати има. И кадъ сви у гласъ повичу, да е онъ предводитель и старѣшина нѣиховъ, и да ће нѣга слушати, онда онъ стане одъ себе отискивати старѣшинство, говорећи, да е онъ одвеѣь лютъ и жестокъ, па ко га непослуша, онога хоће да убие одмах, и предложи имъ да узму Мирка кнеза изъ Орашца или Теодосия трговца; на кое сви повичу, да они другога неће за старѣ-

шину осимъ нѣга, а ако е онъ лютъ и жестокъ, па хоће да убие, ко га непослуша, та такавъ башъ садъ и треба.

И тако Караѣорђе, кога е одважнѣи духъ нѣговъ, и особита среѣа юначка веѣь првымъ у народу учинила, садъ и обштимъ гласомъ на сбору народномъ у име Божие постане предводителѣмъ и старѣшиномъ народа србскога. Старѣи сѣдовласѣи прота Буковичкѣи Атанасие осветио е сѣинѣи почетакъ великога дѣла овога, призвавши свемогуѣега Бога у помоѣь, и светомъ волицомъ саборъ пошкропивши, и частнымъ крестомъ прекрестивши, и на светомъ Евангелию заклевши, да ѣе сви старѣшини своие вѣрни и послушни быти, и старѣшина да ѣе народъ до последнѣи капи крви бранити, и никада издати неѣе.

Садъ Караѣорђе стане на све стране писма и посланике свое шилати и народъ подизати. Онъ самъ са войскомъ своѣомъ крене се у Доросаву и Врбицу, па се врати у Тополу, гдѣ му Петаръ Кара, кои е са 400 оружаныхъ людѣи узаптио быо друмъ на Ясеници противъ Рудничкихъ Турака, доѣе; па му и Дахие ту свое посланике изъ Београда пошлю, да се постараю нѣга на миръ склонити, обеѣаваюѣи му за то силно благо, но ништа неуспѣду. У то време е Караѣорђе и Младена Миловановиѣа трговца изъ села Ботунѣ, кога е муселимъ Крагуевачкѣи у тамницу бацио быо, да га погуби, у промѣну за Турке зароблѣне изкупио и избавио. Ово е было око 9-га Фебр. 1804.

Како гласъ о среѣномъ устанку Караѣорѣа пукне и разнесе се, све се живо мало и велико по свету на-

роду србскомъ узруи, и Дахие се у бригу баце, и почну старати се и спремати, како да Србе умире, или да их разбию и подярме. На тай конацъ пошто покушай у Тополи неизиђе за рукомъ, Аганлия съ оружаномъ рукомъ предъ Карађорђа у Дрлупу изиђе. Найпрега почне на миръ скланяти, и кадъ то немогне, а онъ стане му обећавати многа блага, па да иде са породицомъ своіомъ у Нѣмачку, гдѣ ће моћи лѣпо живити. Кадъ и то Карађорђе одбие, онда Турци заметну са Србима кавгу, за кою нѣки казую да се случайно догодила, те се отвори бой, у коме Турци разбиени на трагъ се повуку. Аганлия буде ранѣнъ, те преноћивши у Борку врати се у Београдъ. Карађорђе пакъ побѣдоносно са 800 ратоборных Срба' врати се у Иванчицу, па другій данъ у Ральиновиче и Тополу. Изъ Тополе дигне се у Чумиће, у Сараново и Младенацъ, па се одатле окрене на Рудникъ, гдѣ е было Сали-ага, братъ Кучук-Алие, кои е додिया было народу чинећи великій зулумъ и отимаюћи жене и дѣвойке, одкуда е и Рудничкимъ быкомъ названъ. Овамо Карађорђе садъ потегне, говорећи, да истера изъ Рудника быка. И тако и учини, разбивши Турке, и запаливши Рудникъ (28 Фебр. 1804.).

И Фочиѣ Мехмед-ага покушавао е Карађорђа на миръ склонити и приволѣти. Но и онъ ништа не успѣ. Па наипосле пошлю Дахие Леонтия митрополита изъ Београда узъ свое посланике, да и онъ Србе мири; но и то буде безъ успѣха. Леонтие донесе тай одговоръ, да су Срби свое посланике високой Порти послали, и о свему цара извѣстили, и да се надаю одтуда одо-

брению поступка свога противъ насилия и свирѣпства Дахійскогъ. Но преко тога и по другій путъ буде Леонтиев митрополитъ послатъ 4-га Марта у Хасанпашину Паланку, но толико успѣ колико и пређе.

Еданъ случай умало ниє сву стварь осуетио. Карађорђе сѣдио еданпутъ безбрижно у гори на Врбици са едно 40 до 50 момака. Кучук-Алиа са оружаномъ силомъ идући узме кнеза Максима са собомъ, кои є знао гдѣ се Карађорђе налази, те га овај проведе дондѣ, да онај ни осѣтио ниє, докъ нису Турске пушке припуцале, тако, да Карађорђе ниє времена имао ни свой ђуракъ исподъ себе узети, но текъ єдва животъ спасе. Но Максимъ, кои се съ Турцима у Београдъ вратио, платио є ову издаю главомъ; єръ є нѣга доцниє Янко Катићъ, кадъ є Везиръ у Београдъ дошао, одъ овога изискао и погубио.

Кучук-Алиа са знатномъ войскомъ изиђе у Ягодину, да се ондѣ утврди. Но Карађорђе скупи доста войске, и задржавши се мало съ Арнаутима на Баточини, окрене се на Ягодину, па заоставши два три дана у Штиплю, стане ударати на Ягодину. Али Турци, кои су се добро преправили, ископавши єндеке и покрывши их сѣномъ, дочекаю Србе са жестокомъ пуцњавомъ иззаденькова, те их побию и разтераю, те ту погибе доста Срба' особито одъ турских коняника'. Но кадъ Карађорђе мало болъ преправивши се по другій путъ удари, Турци се разбию, онъ продре у Ягодину и варошь запали; а Кучук-Алиа остави Ягодину и врати се у Београдъ, па да се освети Карађорђу удари преко Тополе, те спали нѣгову кућу и воденицу и кошару,

и све мужито извади и однесе; но непрође на миру; ерѣ нѣга на Лештанима у бусии дочека Васа Чарапиѣ, и добро нѣгове Турке десеткуе.

Ово се овако почело и чинило у Шумадији подѣ Караѣорѣемѣ; па на гласѣ ове побуне и позивѣ Караѣорѣевѣ одметну се преко Мораве Миленко Стойковиѣ и Петарѣ Добриняцѣ, подигну народѣ, и заузевши села обколе Пажаревацѣ (28-га Фебр.).

V.

У Валѣвској нахии кадѣ погибе Бирчанинѣ Илия и Алекса Ненадовиѣ, онда и родбина Алексина почне мислити о своме спасениу. И Яковѣ братѣ Алексинѣ у првѣи мах намысли родбину своју извести у Нѣмачку. Тога ради одмах отиде на границу, да види како стои и како бы се најболѣ уредити могло. Докѣ е онѣ јошѣ на граници быо, али се гласѣ пронесе, да се Црнѣи Борѣ одметнуо, и да е веѣ и Турке, кои су на нѣга излазили, разбио. И овај гласѣ одмах окрене мисли на одпорѣ, и оставе се бѣгства и траженя спасения. Матия Ненадовиѣ, прота, сынѣ Алексинѣ, а сыновацѣ Яковлѣвѣ, уцвѣлѣнѣ и огорченѣ збогѣ убѣйства отца свога, желио е осветити се Турцима. Онѣ каже едноме старцу, своме куму, за Црнога Борѣа, како се одметнуо и Турке разбио, пытаюѣи, шта ће они садѣ да раде: А овај му одговори: Оно што и онѣ; пушку по среди па у лугѣ. И овај то едва дочека, па отиде у цркву, одпетля еданѣ барячиѣ и изнесе га на еданѣ брежулякѣ, те се ту на скоро скупи до 700 людѣи.

У тай паръ дойђе и Яковъ са границе, па видећи то остави се траженя спасения, но одмах пошлѣ Проту на границу, да се постара што барута добавити. Овай дойђе у Земунъ маіору Миттезеру, и поште одъ нѣга барута, но онъ несмѣвши ништа одъ свое стране чинити доведе му трговца Стефана Живковића, кои се обећа набавити му барута, но за новце, и радъ е знати, ко ће му платити ако Срби пострадаю. И прота обећа да ће нѣгова родбина платити. Засадъ купи 8 ѿ барута, и съ тимъ врати се натрагъ. Маіоръ муда ед-нога Турчина са пребиеномъ рукомъ, кои е страдао одъ Дахия', метне их на контумацка кола, и одвезе къ Палежу, гдѣ прейђу преко Саве. Кадъ су дошли у народъ, а Прота се досѣти, те смисли како да народъ болъ у odporу утврди, па кудъ е годъ пролазио, каже, да е овай Турчинъ царскій човекъ, да носи ферманъ противъ Дахия', и да ће садъ и Мустаф-Пашинъ сынъ са царскомъ войскомъ противъ Дахия' дойћи. И то све Турчинъ по договору потврди; те се скупилъ повелика дружина. А кадъ дойђе у Бранковину, ал' се она прва гомила већъ разишла, те онъ и ту дай увѣравай народъ са онымъ Турчиномъ и измышлѣнымъ ферманомъ царскимъ *). Те се на то опетъ скуне люди подъ Грбовићемъ.

*) Прота Ненадовић у своима записцима вели: „Та моя политика, да нерекнемъ лажъ, са Дели-Ахметомъ, узрокъ е, што ћете у многимъ историяма найћи, да е Султанъ послао ферманъ Караџорџу, да бие яничаре; али ние истина. нити е царъ послао пређе нити е после одобравао, но мы смо доцније сви, да бы народъ лакше подигли, и да бы га ослободили, говорили, да царъ ние противъ насъ, него да е царъ съ нама противу Дахия'; тако смо и люде изъ оне стране казивали, тако су они и веровали, и одтудъ се увукло у Историю.

На бѣле покладе 28-га Фебр. 1804. подъ Яковомъ и Протомъ Ненадовићемъ запалили су Срби Валѣво. У исто време видила се ватра и у Руднику, кои е Кара-Борѣ запалио, терајући Сали-агу, изъ Рудника быка. У то време побию Срби Турке и у Свилеуси.

За овимъ отиде Прота къ Сави у Забрежъ, да опетъ што ђебане набави. Овдѣ на болѣвачкомъ чардаку саставши се са Обрлайтнантомъ Лайтнеромъ, и съ њимъ посовѣтовавши се напише онъ едно писмо на Ерцхерцога Карла, а друго на митрополита Стратимировића, у којима е Дахійска насиља и србско жалостно ставѣ описао и представио, и за подпору, заштиту и помоћъ молио; те ова истоме Обрлайтнанту преда да их оправди куда гласе. Па добивши преко Стефана Живковића доста барута и олова цѣномъ до 600 ф. сребра врати се войсци, те е снабдѣ, која се подъ Яковомъ окренула на Шабацъ, гдѣ Мусага, братъ Мехмед-аге Фочића заповѣдаше. И овдѣ Србљи добише и еданъ тоцъ, кои имъ е владика Новосадскій Јоаннъ Јоанновићъ на поклонъ преко њѣкога Пулѣвића послао; те тимъ удараше на Шабацъ.

У то време, кадъ се войводе изъ Валѣва на Турке првѣй путъ покренуше, да бы се знало како Судъ остае, Прота извади изъ Кормчие до едно 13 правила, съ наредбомъ, да се по тима кривцима суди. Између овихъ правила была е и казнь позната за оне, кои дѣвойку отму.

На она два протина писма око конца мѣсеца Марта дойђе одговоръ како одъ Ерцхерцога Карла, тако и одъ митрополита Стратимировића, којима се явля, да

се одъ стране Аустрије садъ помоћъ никаква дати не-
 може, будући да она съ Портомъ у миру и приятель-
 ству стои. Но обећава, да ће се старати и радити, да
 се могу Турци съ њима измирити. Зашто Аустрија, и-
 маюћи тако сгодну прилику умѣшати се у Турску и
 задобити упливъ у Србию, имаюћи на то нѣко право,
 пошто е Порта уговоръ Свиштовскій нарушила, пустив-
 ши яничаре у Србию, ние ту на свою ползу употреби-
 ла и за Србию се заузела, то ние тежко погодити, кадъ
 разумимо, у каковима се она ратнымъ околностима на-
 лазила, и како е са Французима стаяла.

Како Прота овај одговоръ прими, одмах пойђе онъ
 да га носи Карађорђу, кога е јоштъ у почетку по гласу
 народа за природногъ поглавара и господара држао, ако
 га нигда ни видѣо ние. Но дошавши у Орашацъ Кра-
 гуевачке нахие најђе ту кнеза Симу Марковића и Тео-
 досия, кои му казаше, да су они бивши на Ягодини
 са Карађорђемъ разбиени, да е Карађорђе отишао ис-
 купляти войску, а и они да су овамо по войску дош-
 ли, па да су се крцалие подъ Кучук-алиомъ овуда про-
 суле, те да путъ ние безопасанъ одъ Турака, и тако
 ако онъ иде тражити Карађорђа, лако Турцима у руке
 пасти може. Ово чувши Прота да њима преписъ одъ
 писма да понесу Карађорђу, кадъ съ войскомъ пойђу,
 а онъ се врати натрагъ.

Међу тимъ крене се Алибегъ Видаићъ изъ Босне
 Дахияма у помоћъ, прејђе Дрину, удари на Валъ-
 во, кое најђе скоро пусто, и чувши да е Яковъ о-
 тишао на Шабацъ, окрене се за њимъ. Алибегъ оде у
 Шабацъ, а свою войску са субашама пошлѣ на Свиле-

уву, гдѣ су се Србљи закопавати почели. Како Србљи опазе Турке, а они свой шанацъ оставе и удаде се. А Турци мислећи да се Срби одъ нѣх поплашише, уђу у шанацъ. Но Срби се брзо поврате, обколе шанацъ, и стану изъ пушака бити. Турци видећи себе обколѣне и безъ ране, нађу се у чуду, и несмѣюћи на юришъ продирати, поишту одъ Србаля да их кућама пуге, говорећи, да они нису дошли бити се, но само да виде, зашто е рая устала. И Срби се на то склоне, но тако, да само Бошняци одлазе, а Београдски Турци остану. Али поредъ оных надру и Београдски, и збогъ тога отвори се пуцнява, те мало кои и одъ едних и других изиђе. Па они кои су отишли, преповѣдаху чудеса србскога юначства. Сваки Србинъ, говораху они, носи предъ собомъ проштацъ, па га побде, и изза нѣга пуца као да изъ вреће заита барутъ и олово.

Текъ што се овых Турака опросте, али Кабадахия Шабачкїй Ножина, кои е пређе устанка србскога са 80 врцалия' отишао быо у Босну своіой родбини, скупи садъ до 1000 Турака, па потегне преко Дрине къ Шабцу. Но кодъ манастира Чокешине наиђе на Турчию, кои му се одапре са 200 своих момака. Ово чувши Яковъ похита са нѣшто войске у помоћ. Али и то буде мало противу силе турске. И Турчия видећи велику турску силу остави Чокешину и противъ Яковлѣве наредбе, и оде са дружиномъ своіомъ у гору. Яковъ му е говорио да остане и да брани манастиръ, небы ли Турке уздржао, да непродру къ Шабцу, гдѣ е обсада србска была. Али Турчия непослуша, но од-

говори, да онъ неће да се затвора у зидине, па као жена да гине, окрене се и оде, а момци за њимъ.

На главици одной у гори стани се Ђурчия са момцима, и ту дочека Турке юначки. Яковъ е међу тимъ отишао быо у села, да јоштъ войске скупи, и у помоћ доведе. Али Турци ударе на Ђурчию са трипутъ већомъ силомъ и нѣга обколе. Борили су се Срби подъ Ђурчиомъ юначки као лавови цѣлый данъ. Но кадъ имъ већ и џебане нестаяти почие, и пушке одъ пуцаня издаду, а и Турци јоштъ помоћи предъ вече добию, те са умноженомъ и одморномъ силомъ јурише, онда се и ови юнаци србски разбию, па кое изгине, кое се израни, а мало их се са Ђурчиомъ спасе. Яковъ пакъ и недоспѣ са помоћю. Но и Турака е толико изгнуло, да се Ножина несмѣде усудити далъ къ Шабцу ићи, но се окрете натрагъ у Босну. Бой се овај догодио на Лазареву Суботу 1804. год.

Прота Матия Ненадовић остао е са обсадомъ подъ Шабцемъ, те е са онимъ еднимъ топомъ Шабацъ био. Мус-ага видећи себе притеснѣна, а помоћи никаквой ненадајући се, понуди Срблѣ са предаіомъ града подъ условиемъ да нѣа са Дахійскимъ Турцима пропусте, а съ осталы Турцы да остану и съ њима у миру живе. И Срби по совѣту обрштера Митровачкогъ Стойчевића на то пристану. И Стойчевић напише таковый уговоръ. Но будући Турци захтѣваху, да и Яковъ подпише, то Прота изиште одъ Мусаге два Турчина, да ови иду у Чокешину, и то яве Якову, те да дойђе. Кадъ тай истый данъ, ал' Яковъ еданъ сатъ по заходу сунца самъ дойђе. Прота се зачуди тако брзомъ и

ненадномъ нѣговомъ долазку, а кадъ му овай приповѣди, како су га Турци на Чокешини разбили, како су се Срби разбѣгли, одмах Прота нареди яку и честу стражу око Шабца, да небы Шабчани како прочули, шта се овамо догодило; те да се предаю неосуети. И у ютру рано на освитакъ преиђу къ Стойчевићу Обрштеру у Митровицу, те Яковъ подписа уговоръ предае. По овоме Срби пропусте Мусагу са своима у Сремъ, гдѣ испраћенъ буде у Земунъ, па одандѣ у Београдъ. И тако Србљи уђу у Шабацъ, са мирнима Турцима смиливши се. И ово е быо првѣй градъ, кои су Србљи заузели. Па тако и Яковъ и Прота Матия осную и утврде свое старѣшинство на овой страни.

VI.

Одважнѣй духъ, велико юначество, срећанъ успѣхъ и гласъ обштіи Карађорђа е у народу за поглавара назначио, тако, да избора гореспоменутога у Орашцу и ние было, опеть нитко небы ни помислити могао на другога. Видѣли смо горе, како су Яковъ и Прота Ненадовићъ уставши текъ онда се охрабрили, кадъ су чули да е Карађорђе устао, видѣли смо како е Прота у Нѣмачку Ерцхерцогу Карлу и митрополиту Стратимировићу самъ одъ себе писао, али како е одговоръ добио, онъ е пошао Карађорђу да нѣму одговоръ саобшти, држећи га већъ по самомъ гласу народа за старѣшину и господара. Видѣли смо, да су и Дахие посланике свое нѣму у Тополу ради примирія шилале, да е и Аганлия Карађорђу у Дрлупу дошао, да съ нѣмъ о примирію уговара, и нѣму е новаца обећавао да се смири и у Нѣ-

мачку иде. Видѣли смо, да е и Леонтиѣ митрополитъ Караѣорѣу двапутъ ради примирія шиланъ. Све то, и юштъ много друго, показуе нѣгово старѣшинство. Тако е дакле онъ колико по избору у Орашцу учинѣномъ толико по самомъ гласу народа быо поглаваромъ Србие и народа србскогъ.*) Подписивао се „Комендантъ Србие,“ и „връховный вождъ Србскій.“ Иначе прве године радио е онъ важниѣ ствари у договору са

*) Овимъ сва побочна понижаваня потвараня сама по себи падаю. А Вукова опаданя, коима измеѣу осталога вели, да су Караѣорѣа кнезови и остали поглавари изабрали, као готово да имъ буде „слуга,“ и да остале старѣшине првых година нису ни у сну хтѣле да знаду, да е Караѣорѣе нѣховъ старѣшина, и да имъ онъ заповѣда, принадлеже у послове и тежнѣ, коима се за свой интересъ, што знамо да му е главна стваръ была, чини изметъ. Противъ подобныхъ опаданя и потворника найлѣпшу е обрану и аманетъ оставио намъ Баронъ Дибичъ, бывшій у Србии године 1811. кои е супротъ русскимъ клеветницима своѣ правительству и звѣстие (Рапортъ) о Србии и Караѣорѣу искрено дао (Голуб. К. V.), у коме онъ о Караѣорѣу овако говори: „Борѣе Петровиѣ, коме су Турци Кара, црныи, или у преносномъ смыслу „храбрый“ дали, есть человекъ озбильнога характера. Лице нѣгово показуе означену душе величину; и свакий, кои само са свимъ осудити немисли, кои на обстоятелства, на време, на положение човека, на немогуѣность болѣгъ у нѣговимъ прошлымъ годинама воспитаня, и на све, што одтуда произлазити мора, прирѣчя неѣ да има, тай ѣе заиста ону величину, оно постоянство и правый мужскій и самый владательски духъ познати и у самимъ онимъ дѣлима, коима су люди съ едне само стране узимаюѣи, нѣга сманѣти и понизити прилику тражили.“ И далѣ наставля: „Истина е, оваи человекъ никакова воспитаня имао ние; онъ врло мало говори; наравъ е нѣгова проста и поштена, као што е савъ народъ; онъ е увекъ замышлѣнъ, алъ га е природа много обдарила природнымъ разумомъ; онъ лако схваѣа и онакове ствари, коѣ преѣе ни познавао ние; разуѣенъ има лако и право, много окретности духа; радниѣ е, и у свему показуе народу примѣръ подражаваня достоянъ. Кадъ се развесели (а весео быва свагда, кадъ се съ другима веселити може), онда е врло весео;

Яковомъ Ненадовићемъ, Янкомъ Катићемъ, и Симомъ кнезомъ Марковићемъ. И кадъ бы годъ што за потребу общенародну искало се, куповало, или обвезателство давало, они су обвезанице подписивали, они посланике оправляли. Дѣла пакъ и представлѣня тичућа се судбе цѣлога народа рађена су у Скупштини народной, гдѣ су представляне бывале све нахие заузете; па одъ представника' свию нахия' подписивана су заключеня такова.

сбия шале и све е око нѣга весело. Као войнику неможе му се одрећи, да таланта, храбрости и неустрашимости, као човеку, да рѣшительности, тврдости, постоянства и величества характера нейма.“ Па за овимъ вели: „Е ли дакле право и здраво, да служители и поданици еднога монарха, кои овога Ђорђа Петровића покровительствуе, труде се, и то изъ частныхъ нѣкихъ намѣреня' нѣга у хрѣавомъ виду представити, и шта више нѣга кодъ самога нѣговога народа унизити стараю се?“ — Овако е искреный Русъ противъ русскихъ клеветника' кодъ Русскогъ правительства говорио и писао. Да како немора србска честита душа противъ Србина и србскогъ клеветника предъ србскимъ родомъ ополчити се? Вукъ Ст. Караѣић е одъ почетка се на то дао, па и найдоцније у худомъ и жалостномъ своемъ опису „Правителствующегъ Совѣта“ ние се могао одъ таковыхъ потвараня' задржати; па се говори, да га е и покойный князь Милошъ зато осудио и испсовао са речима: „Како ты о Караѣорѣ тако да пишешъ; знѣшь ли ты, да самъ и я стрепио предъ нѣмъ.“ А и предъ другима е говорио: „Лаже Вукъ, отца му.“ Ако е ово истина, онда Милошева сѣнка заслужуе зато хвалу и великий Србскийъ благословъ. — Преда мноми е было кадъ е Прота Ненадовићъ (1839.) зато корео Вука (кое Вукъ у „Правителствующемъ Совѣту“ споминѣ на стр. 4.), што непише истину о србскимъ стварма, овима рѣчма: „Кадъ ѣнешъ да пишешъ, Вуче, а ты пиши истину, а немой лагати, као што е н. п. и оно, да е Караѣорѣ са момцима дошао у Смедерево и крозь прозоре наперио пушке на Совѣтнике, псуюћи их; а то никада ние было, ерѣ быхъ я најболѣ то морао знати, кои самъ предсѣдатель тога Совѣта быо. А я знамъ, да е Караѣорѣ поштовао Совѣтъ.“ Па и опетъ Вукъ оста при своемъ, тако, да му е „Правителствующийъ Совѣтъ“ и загрдио.

Кадъ е Караѳорђе одъ Проте Ненадовића речена писма Ерцхерцога Карла и митрополита Стратимировића примио, изъ коих се видѣло, да се Срби помоћи одъ Аустрійскога Двора надати немогу, но само посредствованю кодъ Порте ради примиреня између нѣих и Турака, тада он дойђе у Остружницу на састанакъ са старѣшинама и войводама да се разговоре и посовѣтую. Тимъ поводомъ дошао е и генералъ Женей одъ стране Двора Аустрійскога у Земунъ мѣсеца Априла око Бурђева дне. Овамо прејђе Караѳорђе са Протомъ и Янкомъ Катићемъ, и позвани буду и одъ стране турске посланици изъ Београда, те су ту преговори о примирю чинѣни. Но безъ успѣха; еръ што Срби захтѣваше, на оно Турци пристати немогоше. Па у средъ разговора показаше се димови у Топчидеру на брегу, кое Срби приписаше Турцима, те се тимъ разстадоше.

Турци се поврате у Београдъ, а Србљи преко села Якова Сремскомъ страномъ прејђу у Остружницу, куда су међу тимъ и друге старѣшине приспѣле, те се искупе на договоръ. Између' другихъ предлога ради ратныхъ потреба' на овой скуштини учинѣныхъ заключено би, да се судие садъ за нахие изберу; те између другихъ буде ту и Теодосие Маричевићъ трговацъ изъ Орашца за судию нахие Крагуевачке избранъ. Но овај незадоволянь тимъ изборомъ показавши се стане роптати на Караѳорђа, и нѣга предъ светомъ грдити. Ово незадовољство нѣгово и грдню едни приписую томе, што веле, да е Теодосие тай за врховнымъ старѣшинствомъ тежио, други пакъ именце потврђую, да е онъ чувши како Дахие обећаваю Караѳорђу силно благо, ако

се умири, Кучук-алии обећао обалити буну Карађорђе-ву, и умирити народъ, па довести, да буде покорна рая као и пре, и да му е Кучук-алия рѣчь дао, да ће онъ старѣшина у народу быти. Но кое му драго было, еле како Карађорђе овакову погрду чуе, а онъ му то стане пребацивати, те се одтуда споречица роди, па Теодосие потегне свою дугу пушку на Карађорђа, коя плане а несастави, те Карађорђе га претече и тежко рани, и ранѣна га однесу у Орашацъ, гдѣ и умре.

Карађорђе, оправивши едну часть войске Београду, крене се са войводама, са пѣшацима и коняницима, и онимъ еднимъ топомъ на Пожаревацъ, да притече Миленку и Добриньцу у помоћ. Но у путу допадне му гласъ, да су Турци у Топчидеру напали на Србе и да их бию. Зато се онъ врати и похита на вратъ на носъ тамо съ войскомъ. Кадъ онъ тамо, ал' то пали Турци по брдима свудъ унаоколо око Топчидера. Плякић са едно 18 другога затворио се у везиревъ конакъ, те се брани, а Турци удараю споля и већ едну страну конака запалише, када Срби у помоћ дођоше, и Турке разбише; те Плякић искочи са дружиномъ своіомъ и ослободи се.

И садъ Србска войска изиђе подъ Београдъ и просу се по Врачару. Ово е было 9-га Мая 1804. год. А Карађорђе како е пошао быо, тако саль оде съ Яковомъ и еднимъ оделенѣмъ войске на Пожаревацъ Миленку Стойковићу и Петру Добриньцу у помоћ. Ови су се, као што е речено, іоштъ у почетку буне одметнули, и заузевши села скупили прилично войске те су обколѣли Пожаревацъ, држећи шанчеве на Сопоту брду

выше црѣве и мало ниже слазећи на потокъ Чачали-
цу. Карађорђе дошавши съ войскомъ стани се покрай
Шутулове баре; и удари са Миленкомъ прво на старый
Турскій шанацъ. И како овај на юришъ узе, и на дру-
гій пође, а Турци одмах падоше на предаю. И тако
Срби узевши имъ болъ и болъ конѣ и оружѣ, едне ис-
прате Дунавомъ, а друге пропусте къ Видину и Нишу;
а мирныма Турцима допусте да се стане у Градишту 6
сатій одъ Пожаревца. Одавде окрену се Срби Смедере-
ву, кое кадъ Смедеревски Турци виде, склоне се на
све оно пристати, како се у Београду сврши, обежав-
ши неизлазити изванъ града у народъ. И садъ Кара-
ђорђе оставивши Миленка и Петра Добриньца у Пожа-
ревцу, а Бушу Вуличевића и Обрада у Смедереву, са
свомъ войскомъ прикупи се и падне подъ Београдъ.

И Ђорђе Ђурчия, иначе Ђурта арамбаша био е са
четомъ своіомъ узъ Якова на Пожаревцу и Смедереву,
па се и онъ вратио подъ Београдъ на Врачаръ; али
незадоволянъ и разсрѣенъ, што дела одъ добитка до-
био нив. Зато се оддвои одъ остале войске са четомъ
своіомъ. Карађорђе желећи да Турци на миру буду, из-
да заповѣсть, да се нитко неусуди узалудъ пушке из-
бацати. Но еданъ изъ чете Ђуртине пукне на дивю пат-
ку. А Карађорђе на гласъ пушке самъ собомъ оде по-
тражити преступника, и нашавши га, потегне пишто-
лѣмъ и рани га. Кое тимъ поводомъ а кое разсрѣенъ
збогъ недобивена шићара, Ђурчия самовольно остави
Врачаръ, и са своіомъ четомъ оде у Мачву къ Шабцу.
У пугу пороби онъ у Валѣвској нахии селу Грабовцу
у по' подне едногъ трговчића Ђорђа Маџара дућанъ. А

кадъ у Шабацъ дође, ту онда за инатъ Якову све оне люде, које е Яковъ после предае Шабца за буљукбаше, скелецие и ђумрукцие на Сави поставио быо, растера, и мѣсто нѣх свое люде понамѣшта. Па отишавши у Ядаръ и Рађевину, кои е предѣлъ уговоромъ у миру придржаванъ, ту народъ узбуни, неслушаюћи опомене Луке Лазаревића, кои е после одлазка Яковлѣвогъ у Шабачкой нахии старѣшина быо. Кадъ овакове тужбе противъ Турте предъ Карађорђа дойђу, онъ изда налогъ Якову, да съ нѣмъ као съ одметникомъ и непослушникомъ поступа, те тако у повратку Яковлѣвомъ съ нѣмъ и буде, те онъ са неколициномъ четника' своих самовольство и непокорность главомъ плати.

Срећнымъ почеткомъ устанка Србскога одушевљени су и остали Срби изванъ Србие живећи. И едни изъ оближњих областій Турских поврвише браћи у помоћ, а други изъ аустрійске државе или прелазише или новцемъ и военымъ потребама помагаше. Између ових быо е и Радићъ Петровићъ капетанъ изъ Срема, кои е и свою пензию оставио, и јоштъ у Маю мѣсецу 1804. у Србию прешао, да своимъ искуствомъ браћи у помоћи буде, као што е заиста и быо; па быо е Стефанъ Ђвтићъ, кои е у мѣсецу Маю исте прве године дужности секретара на Врачару одправљао, прешли су и браћа Чардаклие и браћа Жикићи капетани, и Борђе Симићъ лайтнантъ изъ Сремчице. А видѣли смо, како е владика Новосадскій Јоаннъ Јоанновићъ Якову Ненадовићу еданъ топъ на поклонъ послао, коимъ е овај на Шабацъ ударао. Многе су общтине, а и поедини Србљи новцемъ притицали како у почетку тако и после. За

примѣръ споминѣмъ овдѣ само Трѣстанско общество, кое е 2000 фор. дало, споминѣмъ Доситея Обрадовића, кои е половину готовости свое преко Авраама Лукића Чачанскогъ Совѣтника послао. Но поредъ свега тога, премда се войска одъ кућа' своихъ обично ранила, све е то мало было за толике потребе нѣихове. И тако видимо, да е Карађорђе исподъ Београда подъ 15. Мая 1804. са Яковомъ Ненадовићемъ и подписима Представника' одъ десетъ нахия' благодаривши на указаной досадашньої помоћи молио ипакъ Земунске трговце Србе, да имъ до петдесетъ хиляда' гроша' у заемъ у помоћ пошлю.

VII.

Тужбу Србску противъ Дахия', и захтѣваня нѣихова у Цариграду подпомагали су и нѣки Турци, нарочито снахие уклонивши се одъ насилия Дахійскогъ, између коих е найглавниій поборникъ быо Хасанъ-Бегъ. У то време десио се ондѣ и старовлашкій кнезъ Јованъ Рашковићъ, те е и онъ узъ то пристао. И Порта се рѣши, Бећиръ-пашу Босанскога са царскимъ ферманомъ на то одредити, да онъ у Србию иде, размѣрицу између Срба' и Дахия' извиди, изравна и измири.

У Београду е у то време быо паша Хасанъ-ага, быле су Дахие, и Гушанацъ Алиа са своима крѣцалияма. Сви су ови хотѣли да господаре, и зато се међу собомъ слагали нису; и само их то едно придржаваше, што имъ е една опасность грозила. Пашу су Србљи јоштъ еднако за законнога старѣшину и царскога човека држали и исповѣдали, и свое непријателство само

су противъ Дахия' и Гушанца управляли. Но паша у са-
мой ствари ние никакове власти имао. Та сва бияше
кодъ Дахия', а ови сами зазираше одъ Гуманца и нѣ-
гових крѣалия'.

По налогу Порте съ концемъ Юния мѣсеца крене
се Беѣиръ-паша изъ Босне са 4600 кое войника' кое
спахия', и преиѣ преко Дрине. Премда е Србима веѣъ
напредъ явлѣно, а и одъ Аустрійскогъ Двора увѣренѣ
дошло, да Беѣиръ-паша са неприятельскимъ намѣрама
недолази, и да съ налогомъ царскимъ иде, да Дахие
укроти, насилия уклони, поредакъ уведе, и Србе обез-
бѣди; опетъ се Срби безусловно нѣму повѣрити несмѣ-
доше, држеѣи, да ѣе Турчинъ Турчину текъ свакояко
волети него Србину. Они су истина Беѣиръ-пашу са
свакомъ почестю, коя царскомъ човеку пристои, прими-
ли и дочекали, и нѣгову войску са нуждномъ храномъ
снабдѣвали, али су текъ на опрезу были, и войску свою
према нѣговой у преправности држали.

Беѣиръ-паша са своіомъ войскомъ одъ Шабца и-
дуѣи смѣсти се найпре на лѣвой обали Колубаре изме-
ѣу Саве и Палежа, а послѣ га Срби намѣсте око Бѣ-
лога Потока. Договори и прегѣвори траяли су тако до
саме есени. Еданпутъ су и Србске и Турске поглави-
це тога ради и у Земунъ прелазиле, гдѣ су са посред-
ствованѣмъ одреѣеных на то повѣреника' одъ стране
Аустрійскога Двора примиренѣ и изравнанѣ покушавали.
Аустрійски повѣреници обеѣавали су, да ѣе Дворъ Ау-
стрійскій добаръ стояти за све оно што се измеѣу Ту-
рака и Србаля сврши. Но како су Србљи много захтѣ-

вали, а Турци слабо што дати намъравали, тако се до изравнаня и ние дойѣи могло *).

У овимъ преговорима Срби на првомъ мѣсту искаше, да имъ се Дахие живе или мртве издаду. И кадъ Беѣиръ-паша именовъ царскимъ Дахие за бунтовнике и противнике царева прогласи, па на то и Гушанацъ са крѣпама противъ нѣих изясни се, онда Дахияма не оста друго чинити, но са своимъ иманѣмъ уклонити се изъ Београда; те отиду у Адакале къ Реѣеп-аги. Али за нѣима одмахъ пойђу и Срби у потеру подъ Миленкомъ. И овај са писмомъ Беѣировимъ и царскимъ ферманомъ, коимъ су Дахие за бунтовнике проглашене, поиште одъ Реѣепа, да му Дахие изда. А Реѣепъ покаже му конакъ, гдѣ су Дахие на преноћишту биле: и Миленко ту ноћъ нападне са Србима, и све четири Дахие убие, и главе имъ Караѣорђу подъ Београдъ однесе. Али и поредъ овога опетъ се до савршеногъ мира дойѣи ние могло.

По одлазку Дахия' заповѣдао е Гушанацъ са своима крѣпама у Београду. Ага-Хасанъ паша никакове неимаше власти, и стараше се текъ како да се уклони, кое му најпосле и за рукомъ изиђе; еръ на нѣгово мѣсто дойѣе Сулейманъ Стамбулъ паша 29-га Августа у Београдъ. Али Гушанацъ тако исто владаше се и спрема

*) Мени е приповѣдао мой уякъ епископъ Бачкій Гедеонъ Петровић, да е онъ такођеръ тога ради јошть као Архимандритъ са упутствомъ Двора послать био као повѣреникъ одъ стране митрополита Стратимировића, и како е до Караѣорђа сѣдио после дужега разговора и увѣраваня, кадъ се други поудалише, Караѣорђе се пригне нѣму, тихо рекавши му за Беѣиръ-пашу: „Е ли онъ Турчинъ? — Невѣруй му.“

овога као и спрема пређашњга паше. И овај се срдио колико на Гушанца толико и на Беџирџ-пашу, што овај силомъ својомъ, коју е имао, неукроти и неуклони насилну властъ крџалия'. Али е Беџирџ и самъ зазирао одъ Гушанца, кои е толико силе имао, да Беџирџ јавно на нџга ние ударати смџо; но шта више јоштъ се у забуни нашао, кадъ е овај пожешџе награду и наплату за услуге свое и своих крџалия' захтџвао. И изъ ове неприлике само се тако извуче, што е одъ Србаля изискао 100 кеса', па е тако Гушанца и нџгове крџалие намирио и ублажио, те и себе одъ опасности, која му е грозила, ослободио.

Покушеня ова поради примиреня трајала су до саме есени. Но успџха другога неимадоше, до што се Срби Дахия' ослободише, коих су имъ главе у руке пале. Мџсто нџихово заузео е Гушанаџъ са своимъ крџалияма. И на ове се Беџирџ огорчио, као и на Дахие; срџ е држао, да су они на сметнџи, што царева налога извршити немогаше. И тако се Беџирџ сџ концемъ Октобра мџсеца са своима Турџима врати у Босну, увџривши Србе о својой доброй вољи спрема нџих, као и о томе, да џе онџ кодъ високе Порте нџихова захтџваня препоручити и поддржати. А Срби остану и даљџ подџ оружџмъ, задржавши толико войске, колико имџ нужно би ради безбџдности према Турџима, остало пакџ на зимиште одпустивши.

Условия мира, која су Срби овомъ приликомъ Беџирџ-паши поднели, была су слџдуюџа: 1-о. Да се Дахие искорене, и престане читлуксахибџйство у Србији. 2-о. Да Срби даду 1500 оружаных момака' паши у по-

моѣ ради свое и нѣгове безбѣдности, докле царева
войска недойѣе. 3-е. Да се Србима ферманомъ царскимъ
опроштай изда, и да освете нейма. 4-о. Да свакій ве-
зиръ управля раіомъ по смыслу хатишерифа одъ год.
1793. и данакъ да се неподиже. 5-о. Да у свакой на-
хии буде судница (кадилукъ), и да се свашто суди по
закону. 6-о. Да в Србима слободно обнавляти цркве и
монастире спалѣне; да су обичаи вѣре слободни; нити
да се Турци мѣшаю у нѣихове сватбе; да Турци не-
суде поповомъ и калуѣеромъ, но да се суде ови одъ
свога Архиерея. 7-о. Да е трговина по нахияма слобод-
на, и да свакій Србинъ свое добро ономе продати мо-
же, кои му више да. 8-о. Рая да бира себи кнезове,
кое да везиръ признати мора; на сви скупа да избираю
еднога човека за врховнога цѣлога рода Србскога; и
само преко тога да везиръ на раю дѣйствуе, преко нѣ-
га да се данакъ разрезуе, кнезови да купе и врховномъ
предаю, а онъ на капию дае; и овай да буде на подо-
бие као што е у Мореи.

VIII.

Юштъ у мѣсецу Августу како су Срби изъ прего-
вора' са Беѣиромъ чинѣных видѣли, да се ту до стал-
нога мира дойѣи неможе, и како су се увѣрили изъ
одговора Аустрійскога Двора, на кои су се обратили
были, да се одъ те стране помоѣи надати не'маю, рѣ-
ше се послати свое пуномоѣнике у Петрбургъ къ цару
Александру, да одъ едновѣрне и едноплеменне Русие
помоѣи и посредствованя ишту. Ови пуномоѣници на то

одређени были су Прота Матия Ненадовићъ, Петаръ Новаковићъ чардаклия, и Јованъ Протићъ *).

Ови путуюћи у Петрбургъ дойђу у Харковъ, и ту найђу два Србина као Професоре на свеучилишту, Теодора Филиповића, Доктора права, и Атанасия Стойковића. И имаюћи потребу научене главе и искусна пера, позову овомъ приликомъ Филиповића, да се њима придружи, и у народномъ послу у помоћи буде **). И овај по жельи посланика народных остави професорско звание, и рѣши се съ њима у Петрбургъ, и на трагъ у Србию пойћи. У Петрбургу было в онда ученый Србинъ Григорій Терлаићъ, професоръ енциклопедие права, те се и съ њимъ у дѣлу народномъ совѣтоваше. ***) Тако представе они преко министра княза Чарторійскогъ Цару Александру народну желю, да имъ Русия у помоћи буде у ономъ што они одъ Порте захтѣваю; а то в оно што су већ са Беѣиръ-пашомъ уговарали. Русия в онда была съ Портомъ у приятельству и о-

*) Приповѣдаше ми Прота, да в толика оскудость у новцу кодъ њих была, да му в Яковъ текъ 50 дуката на тай дальный путь дао.

***) Кадъ смо, казиваше Прота, позвали Филиповића да съ нама пойђе, и кадъ се онъ мало премышляше, и сумняше да ли ће га управительство одпустити, онда еданъ другъ нѣговъ професоръ родомъ Французъ, омаленъ подебео, лупи ногомъ, и разлютивши се рече: „Шта, заръ се ты мислишь? Я нисамъ одъ вашего рода, али да они хоће садъ моме цару Наполеону да пойђу, я бых ии у Паризъ пратио.“

****) Прота казиваше, да имъ Терлаићъ ние одобравао, што су тамо дошли, говорећи, да ће, како онъ зна да ствари стое, слабо садъ ондѣ помоћи и подпоре найћи. Терлаићъ, као што се види, судио в по државной политици и ондашнимъ отношенияма Русие, а Срби су радили по срдцу и чувству едновѣрне и едноплеменне браће, ков обов често неиде упоредо еднимъ путемъ.

во ние могла желити раскинути напрасно, боећи се да се Порта непридружи Наполеону, кои е свакояко радио и настоявао да ню къ себи привуче, и противъ Руса' задобие. Зато е и обећанъ Русско морало врло умѣрено быти, да се како Порта нераздражи, и Наполеону у наручѣ баци. И тако добию совѣтъ, да Срби свое желѣ предложи Порти, а царъ да ће преко свога посланика у Цариграду дѣйствовати и настоявати, да Султанъ Селимъ склони се одобрити нѣино прошение, како да се сами управляю и одсѣкомъ данакъ плаћаю.

Съ тимъ се посланници Србски у Србию врате. Прота и Јованъ Протићъ дойђу у мѣсецу Фебруару 1805. год. А Филиповићъ, кои е по ондашњимъ околностима промѣнио име свое и назвао се Божа Грујовићъ, приспѣ око Бурђева дне у Србию. Чардаклия међу тимъ остане у Букурешту у Влашкой по истомъ послу народномъ, гдѣ се онъ у преговоръ и споразумѣнѣ са влашкимъ господарима ставио по упутству русскога Двора, коега е войска већ Влашку заузела была; и гдѣ су већ Ипсиланти и Морузи одъ Руса' намѣштени управляли.

Посланници ови са Божомъ Грујовићемъ у Србию дошавши осимъ горереченогъ обећаня саобште и то, да имъ е препоручено, да се у Србии заведе и постави еданъ Сенатъ или Совѣтъ као едно тѣло изъ више народныхъ людій состоѣће се, кое ће одправляти дѣла народна, те ће у име цѣлога народа радити и предлаганя чинити; о чему се таки мыслити почне; и Божа Грујовићъ, изъ коега е главе та мысао по свой прилици и изишла, почне о томе у Бранковини радити, и стваръ за скупштину приуготовлявати.

Поводомъ извѣстия изъ Русіе донесеногъ буде у
 Априлу мѣсецу одъ Караѳорѳа сазвана Скупштина (Са-
 боръ) у Пеѳанима; на којой се начини ново проше-
 ние на Порту, у коему су представлѣне теготе народ-
 не и насилия крѳалия' и Гушанц-Алие у Београду, по-
 зиваюћи се на свое прво прошение (Арзуалъ) одъ про-
 шле године, по свой прилици оно, кое су Беѳиръ-
 наши предали. Они ту моле, да Порта ослободи народъ
 одъ крѳалия', па за у напредакъ: 1-во. Да се мѣсто ве-
 зира еданъ вѳрный и вредный Мухазилъ у Београду по-
 стави. 2-го. Да дозвољно буде Србима у 12 кадилука'
 по едногъ Обркнеза поставити, и да народъ еднога ве-
 ликога кнеза избере, кои ће бити као врховный
 и као началникъ цѳлога народа надъ овима Обркнезо-
 вима, да сѳди у Београду, и све одъ Порте народу, и
 одъ народа Порти да иде преко нѳга. 3-ће. И овога На-
 чалника и све Обркнезове да има право народъ бирати;
 и они да имаю сву бригу за народъ носити. 4-то. Ха-
 рачь, порезъ, и прочи данци, као и спахійско и мали-
 ѳани да се збию у одну сумму; и спахійско и малиѳа-
 ни да се изъ хазне спахияма плаѳаю, а они да неиду
 у вилаетъ. 5-то. Великій кнезь да то све у народу ску-
 пи, и преко свога еднога човека и еднога одъ мухази-
 ла да шилъ Султану у хазну. 6-то. Великій кнезь да
 обдржава миръ у земљи и народу, и зато да држи при
 себи нѳко число оружаных людій. 7-мо. Да е слободно
 народу цркве и манастире правити, и у слободи закона
 нико да му на путъ нестает. 8-мо. Да народъ буде сло-
 боданъ землю радити и трговину водити безплатеж-
 но. 9-то. Да бы се крѳалие часъ пре изгнале изъ Бе-

ограда, зато да Довлетъ Аустрійскомъ Двору пише, да недопусти у Београдъ ране уносити.*)

Са овимъ прошениемъ буду оправлѣни народни посланици изабрани у скупштини 17. Априла, и то Алексие Лазаревићъ, Прота нахие Београдске изъ села Шопића, Стефанъ Живковићъ и Јованъ Протићъ. Пошавши 1-га Мая Дунавомъ дойђу найпре у Букурештъ, гдѣ оставе Јована Протића ради далѣга народнога посла ондѣ, а узму Петра Новаковића Чардаклию, кои се ондѣ бавио по дѣлу народномъ, пошто су се у споразумлѣнѣ и договоре ставили са Влашкомъ, кое се очевидно види и одтуда, што су 9-га Юния 1805. одъ Влашкога Бега дошла писма Карађорђу, у којима е явио, да су посланници Србски къ нѣму срећно дошли, да су предъ нѣмъ тайно показали прошение, кое носе, и да се онъ весели; да е Проту изъ Шопића и Стефана Живковића таки оправно далѣ; и да е тога посла ради и генералный русскій конзулъ дошао; најпосле да су и писма послали у Петербургъ государу Императору.

Приспѣвши 28-ог Мая ови посланници у Цариградъ предаду Султану Селиму прошение народно у Патриархову Двору. Чекаюћи на одговоръ протегне се време одъ 1-га Юлия до 11-гъ Августа. И мѣсто поспѣшногъ рѣшения Султанъ Селимъ, кои се одъ времена заключенога мира са Наполеономъ 1802. год. почео све већма овоме приближавати и на Русию подозрѣвати, не само да неодобри захтѣваня србека, но шта више науми народъ србскій у безусловну покорность довести. На тай конацъ изда онъ озбилъне налоге обличнѣмъ Па-

*) Види Голуб. К. V. стр. 277.

шама, да они Србию силомъ оружия покоре. У тимъ околностима и животъ ербскихъ посланника' у Цариграду налазио се у опасности, да су морали о спасению сво-ме постарати се. Живковићъ извара се коекако одъ Турака подъ извѣтомъ, да онъ иде у Србию, те да увѣри Србе, да ће Афисъ-паша Нишкій као царевъ човекъ по налогу цареву у Србию дойћи, па да га лѣпо приме; еръ веляше, ако се Срби о томе сумняли буду, могу се покрвити съ Афис-пашомъ. Остала двоица пакъ ед-ва помоћю приятеля еднога измакну на лађи у Одессу 27-гъ Авг. а оданде 13. Окт. у Петрбургъ, одкуда текъ на другу годину дойђу у Србию.

IX.

Међу тимъ докъ е ово рађено, дойђе гласъ 9-гъ Юния Карађорђу, да се Карановацъ затворио, да су се Турци тамо са Србима потукли, да е 3 Србина и 9 Турака мртвихъ пало. На кое Карађорђе одмах 12-гъ Юния крене се тамо съ войскомъ узевши, узъ путъ и логоръ Станоя Главаша са собомъ, и 15-гъ Юния на вече приспѣ на узвышенный брегъ према Карановцу, и ту дочека и Радића съ войскомъ, кои ће обсаду Карановца намѣштати. И одмах 17-гъ Юния крене се ербска войска одавде на ону страну Мораве, удари на стражу Турску и растера е.*)

*) У Карановцу было е онда на гласу Делия и наибольій юнакъ Гу-ро Турчинъ. Овай се захвалио, да ће онъ самъ отићи и убити Карађорђа. И онъ заиста изиђе изъ града и удари на преднѣ войводе; но му лоша срећа была, еръ погибе и онъ и конь му. Те кадъ му одсѣкоше главу, а они ухвате едну црну краву изъ Карановца, и нъой обѣсе на рогъ главу Гурина, па е оправе у

Карановацъ лежи у одной лѣпой и приятной на три стране разтегнутой равници. Одъ истока пружаю се поля и ливаде за еданъ сатъ къ Морави, одъ юга тече рѣчица Ибаръ, коя се ту слива у Мораву. Обсада Карановца почела се 18-гъ Юния после подне. Одъ старѣшина' бияху ту Караѣорђе, Янко Катиѣ, Сима Марковиѣ, Васа Чарапиѣ, Буша, Станое Главашъ, капитанъ Радиѣ, Младенъ, Прота Драговачкій и Валѣвскій, и доста калуѣера' и попова. Войске е было око 5000 пѣшака и 1000 коняника'. Тай данъ и цѣлу ноѣ сипала се ватра безъ престанка; а сутра данъ по подне 19-гъ Юния у понеделникъ кадъ топъ треѣй путъ пуче, удариле са свию страна' юришемъ на метеризе турске, и ватра се сицаше безъ престанка; те Турака доста изгибе, а Србаля погину 15. а рани се 30. Но киша велика, коя е одъ подне до ноѣ и цѣлу ноѣ лила, учини край юришеню, те Србљи у по' ноѣ морадолше оставити Карановацъ па се повукоше мокри преко Мораве у старый свой станъ. И Караѣорђе одмах са нѣ-лико коняника' оде у Тополу по ѣбану и еданъ топъ, оставивши заповѣсть, да се обсада настави, да се Карановчаномъ ништа непрашта, но да се пали и плѣни што се може. Радиѣ е међу тимъ обсаду обновио и наставио. А Караѣорђе врати се 26-гъ Юния. И када Турци себе притеснѣне видише, а они почеше о предаи уговарати преко едногъ Карановчанина и два Новопазарца. И 28. Юния сврши се уговоръ, те сутра данъ ли-

Карановацъ, коя кадъ тамо дойѣ, а Карановчани видеѣи поде-ваше се говореѣи: „Ао мой Гуро! Заръ ти се хатъ на галюку преокренуо.“

цемъ на Петровъ данъ изиђу Турци и доведу Карађорђу еднога хата на поклонъ, и донесу нђгову велику шишану, која е у ноћи 20. Юния кодъ Карановца остала. И Турци по уговору отиду къ Новомъ Пазару испраћени одъ 50 момака србских до Курилова. Али в Карановацъ томъ приликомъ савъ спалънъ осимъ едне цамие, а было е до 700 кућа' у нђму.

У то исто време држао е Яковъ са Миланомъ старђшиномъ рудничке нахие и Архимандритомъ Мелентиємъ са 3000 войске и два топа Ужице у обсади. Градъ и варошъ Ужице лежи у равници брдима као нђкимъ вђнцемъ окружена. Овамо се бацио быо Бегъ Новлянинъ и Омер-ага са дружиномъ, те су Ужичане противъ Србаля узбунили. Яковъ поиште одъ Турака, да му ова два Каба-дахие издаду, па да их остави на миру. Но када Турци то противъ вђре свое учинити немогну, онда Яковъ стане жестоко ударати на Ужице, и пошто варошъ спали, па на градъ навали, онда Бегъ Новлянинъ и Омер-ага видећи да се Ужице одржати неможе избђгну са своіомъ дружиномъ, а остали се предаду на вђру, кое се лицемъ на Илійнъ данъ 20-гъ Юния догодило. Ужичани Турци одкупе се са 50,000 гроша' и 80 хатова; и іоштъ на захтђванъ Проте Ненадовића издаду и нђму бђлога хата Осман-аге Фочића, сына онога Дахие, кои му е отца посђкао, са свомъ оправомъ; па и Луки Лазаревићу издаду хата Бега Новлянина, кои му е брата кнеза Ранка пре петъ година убио, са свомъ оправомъ. Као завождникъ у Ужици остане Алекса Поповићъ, а Яковъ врати се преко Соколске нахие натрагъ. Соко' градъ остане іоштъ у тур-

скимъ руками, али нахию Соколску заузели су већ Србљи, и надъ нѣомъ заповѣдаше Архимандритъ Мелентие.

Х.

Видѣли смо, како се Султанъ Селимъ нехтѣ склонити на прошение ербско, и како науми Србию силомъ оружја у покорность довести, и како обличнимъ пашама заповѣсть издаде, да пойдѣ сѣ войскомъ на Србию. и како се, Стефанъ Живковић извара изъ Цариграда, да се врати у Србию. По томъ налогу подигне се Афисъ паша Нишкій са 20,000 войске и пойдѣ на Србию. Приповѣда се, да е онъ толико о успѣху свомъ увѣренъ быо, да е спремио уза се силну личину, коіомъ ће поглавице ербске да веже и вѣша, па и нѣколико кола малыхъ капица' и бритвица', да ове Србима подѣли, кадъ имъ скине фесове и шалове и покупи оружѣ. Живковићъ чувши већ за Афис-пашину войску несмѣде упустити се сувымъ преко Ниша, но удари Дунавомъ; но и ту наиђе на Редепове Турке, одъ коихъ едва се спасе. Дошавши у Србию казиваше свима, кои га пытаху: Да е у Цариграду све добро по народъ свршено, да царъ све дае, што су желили и искали; па да е одредио Афис-пашу Нишкога да дойдѣ у Београдъ са триста Турака, па као царевъ човѣкъ да сѣди у Београду, да се зна да е царева земля; али се тамо просугласъ, да е Афисъ-паша мѣсто тога накупио читаву войску коекаквыхъ изелица' и непосличара'; те зато нѣга ето послаше изъ Цариграда, да каже народу и старѣшинама, ако Афис-паша недойђе по вољи царской са

триста Турака, но дигне войску као што се чуло, то да га Срби неприме, но да га одбию оружиємъ као цару непослушна човека и нѣгова одметника. Такове гласове Живковићъ, кудъ е годъ пролазио, посѣе по народу, и тимъ народъ охрабри и на бой поштри. Само Караѣорѣу и старѣшинама каже истину, како што естъ. А да бы и Гушанца у Београду омео, и одвратио да небы Афис-паши помогао, позове нѣга у контумацъ Земунскій на разговоръ, па му каже, да су србски посланници у Цариграду нѣга за пашу Београдскогъ изискали одъ Порте, али да е Афис-паша са своимъ приятельима и съ новцы покварио имъ посао, и ето га садъ гдѣ иде у Београдъ. И тимъ учини, да Гушанацъ остане на миру, и јоштъ се изрази, да Срби треба Афис-пашу да бию.

Тако Афис-паша кренувши се съ войскомъ дойђе у почетку Августа у Параѣинъ, гдѣ е Миленко са Петромъ Добриньцемъ, са 2500 людій и еднимъ топомъ на Иванковци ниже Раванице улогорио се и два шанца ископао быо, те га спреманъ чекао. И Афисъ нѣму одмах поручи, да онъ долази Ресавомъ преко нахне Пожаревачке у Београдъ, него да се постараю наредити и преправити му конаке, захтѣваюћи да му народъ оружѣ преда, па да буде царева рая као и пре, ако хоће на миру да остане. Но Миленко му одговори, да су Срби за нѣга већ спремили конаке, али не съ десне стране Мораве, гдѣ е земля опустошена и народъ пострадао, па не може подмирити войске, него царскимъ друмомъ на Ягодину; а за оружје бытѣ разговора када у Београдъ дойђе. Афисъ на ово разлю-

ћенъ рекне: „Заръ љу я айдука пытати, коимъ љу путемъ у Београдъ ићи?“ Па одмах удари на првый и маный шанацъ Миленковъ, и освои га. Другій данъ удари на другій; али ту изгуби многу войску и повуче се натрагъ. Међу тимъ пукне гласъ, да и Карађорђе са 10,000 войске на нѣга иде. И тако кое ючераня несрећа и губитакъ кое страх одъ Карађорђева долазка учини, те Афис-паша остави и онай заузетый шанацъ, позабадавши гране месго барячића, да Срби одмах неосѣте; и повуче се у Параћинъ натрагъ. Кады у ютру ал' Карађорђе доиста дойђе; па кадъ видъ, да е Афис-паша оставио полъ бойно, онъ се показа съ войскомъ своіомъ на едномъ брдашцу близу Параћина, избаци нѣколико топова, па му поручи: Ако е юнакъ, некъ изиђе у полъ да се бие, а нека непали сиротиньских кућа, кое му ништа криве нису. Али Афисъ неимаде петлѣ више у бой упуштати се, но остави Параћинъ и врати се у Нишъ, гдѣ наскоро одъ еда и тежке срамоте, што е тако прошао, и сконча се.

Но Карађорђе засадъ неуђе у Параћинъ, него се врати натрагъ у границе пашалука Београдскогъ, по свой прилици зато, што е са пашомъ Лѣсковачкимъ у приятельству быо, па е заръ за болѣ и пробитачниє држао, съ нѣиме некварити, да тако у пашалуку Београдскомъ сигурний буде.

XI.

Како се гласъ почео разносити, да царева войска полази на Србе, одмах и Турци, кои се пре Србима покораваху, стадоше дизати главе и тражити прилику осветити се Србима. И то се особито догоди у Смедереву и Шабцу. У Смедереву Турци убише старѣшину окружия Смедеревскогъ Бушу Вуличевића, и затворише се у мѣсецу Октобру. Овамо најпре притрчи Миленко и Петаръ Добрињацъ, те обколе Смедерево и стану га бити топовы и кумбарама. Къ њима на скоро дойђе и Карађорђе съ войскомъ. Да бы часъ пре освоио градъ, употреби онъ воено лукавство: Оставивши на очима турскимъ малу одну чету, онъ се баяги уклони; те Турци одмах излете изъ града, и стану гонити ову чету малу, али гонећи нагазе на већу Карађорђеву войску, која на њи ватру проспе, узбияюћи их натрагъ. Међу тимъ сакривени Срби узкоче у градъ и затворе; те тако ови Турци остану између двѣ ватре, па едни изгину а други се предаду. Тако Срби по другій путъ освое Смедерево 4-га Новембра 1805.

У исто време постараю се Срби преухитрити силу Турску, која се на њих спрема, и похитаю одъ Видина и Ниша што болъ осигурати се, како бы Мирочке планине и теснаце на Цариградскомъ друму, и шуме на лѣвой обали Бугар-Мораве заузели. На тай конацъ по учинѣномъ договору удари Миленко на острово Поречъ, кое и освои, и преко Мирочких планина' продре у Краину, да и ню подигне. Онъ постави засѣде на Мирочкой планини и узъ Дунаво, и тако Тур-

ке одовудъ узапти, да они ни сувымъ ни водомъ одъ Фетислама и Адакале пройѣи къ Пожаревачкой нахии нису могли. Петаръ Добриняцъ међу тимъ освои Паранъ, Ражанъ, и Алексинацъ. И да бы се ту утврдио, онъ између Бугар-Мораве, Алексинца и Ражня трудомъ и вѣштиномъ Жикића капетана оснуе шанацъ, кои е доцниє знамениту услугу према Турцима урумелійскимачинио, подъ именовъ „Делиградъ.“ Младенъ Миловановић освои Крушевацъ и Ястребацъ. Миланъ Обреновић са капетаномъ Радићемъ продре у Старый Влах у предѣлъ Новопазарскій, да подигне и оне Србе, да узапти Турке Арнауते и одъ Херцеговине. У Старомъ Влаху управляли су одъ старина кнезови изъ породице Рашковића, одъ коих е садъ быо кнезь Максимъ Рашковић. И овай Милана едва дочека. Попъ Лука Лазаревић огради шанацъ на Лѣшници, а Прота Ненадовић чуваше путове према Шабцу къ Београду.

Страданъ Афис-пашино ние ублажило Султана, нити га е на друге мысли окренуло, но га е јоштъ већма разярило, те е нове налоге издао оближњимъ пашама. Беѣиръ-паши везиру Босанскомє и Ибраим-паши Скадарскомє, да ови войску купе и на Србе иду, па да их свакояко покоре. И о овомє гласъ у почетку Декабра допре до Караѣорѣа, те онъ тога ради позове скупштину у Смедерево, гдѣ заключено би свакояко турецкой войсци одапрети се. На тай конацъ одреде 40,000 войске у преправности држати, уреде како да постоянный заптъ и послушность буде, па се постараю како да се и пореза довольна покупи и войска храномъ и напоємъ снабдѣ.

После како су Србљи заузели Карановацъ и Ужице, и Афис-пашу узбили, почну они мало слободније дисати, те и о уредби земальској мислити, и старати се да и ону мисао, коју су Депутирци са Божомъ Грујовићемъ изъ Русіе вративши се поради постановлѣня Совѣта саобштили, у дѣйство приведу. Божа Грујовићъ е међу тимъ у Бранковини быо и устроения за Совѣтъ и управу землѣ спремао. И тако Прота са Яковомъ, Миланомъ и кнезомъ Симомъ нареде Скупштину на 14. Авг. 1805. у Боговађу, гдѣ су пређе свега намѣравали преко владике Валѣвскогъ Антима миропомазати и заклети Карађорђа за врховнога вожда народа Србскогъ. Но Карађорђе ту наредбу промѣни, и опредѣли да Скупштина буде у Борку кодъ куће кнеза Симе. Те тако и буде. И на тој Скупштини установи се Совѣтъ. За предсѣдателя поставлѣнъ буде Прота Матія Ненадовићъ, за секретара Божа Грујовићъ са неколико Совѣтника. Найпре смѣштенъ буде у манастиру Волявчи. Но почемъ е Волявча врло незгодно мѣсто было тако, да су у свачему оскудость трпили, пошто су Совѣтници сами себи на леђи храну доносили; то премѣштенъ буде Совѣтъ изъ Волявче у Боговађу, гдѣ е згодније было. Кадъ е Прота патню и оскудицу, коју у Волявчи трпе, представио Карађорђу, и за премѣштай баръ у згодније село какво молио, одговорио му е овај: „Видимъ и самъ да се мучите; но садъ е време мученю. Да Богъ да само да наша дѣца узживе; а мы ћемо цѣлогъ нашегъ живота ићи изъ Волявче у Волявчу. И самъ самъ видѣо, да е Волявча незгодно мѣсто за Совѣтъ; за садъ неможемо найћи болѣга одъ манастира

Боговађе, па преселите се у Боговађу, а ја ћу писати Миленку и Якову, нека кажу Боговађскимъ калуђерима, да спреме за васъ што треба. А кадъ узмемо Београдъ, ако Богъ да (додаде смѣшећи се), а вы ћете сѣдити у Везировомъ сарају.“ У Боговађи наставио е Совѣтъ свой посао. Нарочито одмах се наредба учини, да свако окружие има своју скупштину, на којој да буду одъ исте нахиє воєни поглавари, попови, калуђери, буљукбаше, и одъ свакогъ села по 5 или 6 людій, па да ова скупштина избере себи три човека, кое познаю као паметне, поштене, правдолюбиве, богобоязљиве, и кои у околини уваженя имаю; и да та три човека закуну, да ће они свакоме безъ разлике по правди и чистој совѣсти судити; те то буду окружни магистрати. Но Совѣтъ ни овдѣ неостане дуго; еръ кадъ Смедерево Срби по другій путъ заузму (4-гъ Нов. 1805.) Совѣтъ се пресели изъ Боговађе у Смедерево.

XII.

Видећи Срби поредъ непријатељства крџалійскога подъ Гушанц-Алијомъ у Београду, силну навалу Турску одъ Босне, и велику спрему одъ стране Арнаутске, колико су се спремали на одпоръ, толико су се трудили непоказати се противницима царевима, но умилостивити Султана и на примиренъ склонити. Тога ради управили су изъ Остружнице подъ 12-ымъ Јануар. 1806. прошение едно на Султана Селима, оправивши Проту Ненадовића са Божомъ Грујовићемъ у Бечъ, на тай конацъ, да они поднесу молбу Двору Аустрійскому ради

посредствованя кодъ високе Порте за нѣи; као што су и одъ Двора русскога отпре и садъ то исто искали. И овимъ поводомъ е слѣдовало писмо одъ Чарторійскогъ министра русскогъ иностранныхъ дѣла' одъ $\frac{3}{15}$ Фебр. 1806. на Италійскогъ посланника русскогъ у Цариграду, и писмо Ерцхерцога Карла Караѳорѳу и свима Србима у Србию писано 7. Маія 1806.*) Но слаба е сада за нѣи изгледа и одъ Русие и Аустрије было; ерѣ Аустрија се у то време сама у великой незгоди налазила, пошто е Наполеонъ после побѣде кодъ Улма $\frac{5}{17}$ Окт. 1805. одржане у самый Бечъ $\frac{13}{1}$ Нов. ушао, и кодъ Аустерлица 20. Нов. или 2. Дек. войску аустрійску и руску надбио и поразио тако, да е Аустрија у миру Пожунскомъ $\frac{27}{14}$ Дек. учинѣномъ многе землѣ и народе, па између ових и Далмацию са Бокомъ Которскомъ Наполеону уступити морала; те су и Руси све веѣма у сукобъ съ Французима долазили, чимъ су Турци одъ Руса' одбияни, и къ Французима привлечени. Ово е учинило, да су и Бокельи ступивши са Сенявинимъ рускимъ Вицеадмираломъ и съ Црногорцима у союзъ цѣлу годину 1806. били се противъ Француза'; но све то јоште тешнѣ свеже приятельство Француза' са Турцима, те се сдруже у Херцеговини и Арбанији, толико, да е Порта по наговору Французскогъ посланника Себастијаниа на концу исте године 24-гъ Дек. 1806. и ратъ Русии объявила.

*) Писма ова печатао самъ я у Голубици год. 1843. и 1844. Кнѣ. V. стр. 142. По овоме Руси се јоштѣ нису заузимали за Србе као покровительи, но као приятельи Србски и Портини, пошто се у писму каже: „Ако Срби буду принуђени бирати између пропасти и покровительства Француза', лако е видити, куда бы се склонили.“

И тако су ова обстоятелства учинила, да в Ср-
 бия цѣлу годину 1806. сама са Турцима жестоке бое-
 ве издржати морала, неимаюћи ни одъ куда помоћи. Рус-
 ска завада са Фравцузима, којој се и Црногорци при-
 дружише, учини по свой прилици, да в садъ и Влади-
 ка Црногорскій Петаръ Петровићъ Карађорђу се обра-
 тио, и съ њимъ у договоре поради међусобне обране
 ступио; еръ онај истый данъ 15-гъ Фебр. 1806. ка-
 да Црногорци пойђоше да удараю на Новый у Боки,
 писао в прво писмо Карађорђу, и захтѣвао, да му об-
 ширно яви станѣ њихово. Ово в онъ чинио по особи-
 томъ кнѣгоноши свомъ (мыслимъ да в то быо позна-
 тый онај родолюбивый Црногорацъ Бура Милутиновићъ,
 слепый), на кое Карађорђе са Совѣтомъ 4. Априла од-
 говори, и 29-га Маія 1806. повтори на овај начинъ
 пишући: „Да се они одъ Султана свакомъ добру на-
 даю, и да бы већ све што захтѣваю, добили, да ние
 яввога царева бунтовника Гушанц-Алие у Београду, кои
 в погазивши учинѣне мирне уговоре страшно неприя-
 тельство противъ њих подигао, и сву Босну и Видин-
 скога пашу Пазванчића на њи подбунио; додавши, да су
 Арнауте у Куршумлии срећно разбили, съ Пасванци-
 њемъ миръ учинили, па ќе и Гушанц-Алию у име Бо-
 жие скоро изъ Београда истерати. Но да се са Бос-
 номъ, коя се, вели, противъ царева волѣ и заповѣсти
 на њих яростно подигла, и коя в већ досада многа
 села и нахив њине попалила, поплѣнила, поробила и
 превелику имъ штету учинила, и чиви непрестано, да-
 насъ находе у найвећой ватри и кавги. Она намъ, ве-
 ли, толике сметѣ прави, да мы нећемо пре нашъ ко-

нацъ получити моћи, докле ню непоразимо. И мы ћемо съ нъомъ доста муке имати, ако е Вы необуздате. Противъ ове дакле неверне и душманске Босне, коя е одъ старине свагда главне и заклете неприятелъ сръбскога имена и вѣре у нѣдрима ранила, и кое ехидново изчадие — нечастивога Бранковића семе проклето — данасъ о томе ради, да угаси са света едомъ своимъ, и да избрише са свимъ име и благочестие сръбско, противъ овога, велимъ, домаћега неприятеля нашега, просимо мы одъ васъ скору и неотложну наоружану помоћъ: на кою смо мы у самоме почетку основания нашега велику надежду имали! Заклинюћи васъ светымъ онимъ вѣре, племена и крви савезомъ, по коему се една браћа називамо, и есмо — призивлѣмо съ пламеннымъ срдцемъ и съ разширеннымъ рукама васъ, и чрезъ васъ сву нашу Црногорску, Далматинску и Ерцеговачку храбру премилу и предрагу браћу — у онай положительный союзъ, кои е међу старима и праотцима нашимъ, докъ су слави были, быо! сирѣчь: у дружество оружия и међусобный одбранителный и нападателный савезъ!“

Па наставля далъ: „Ступаюћи вы у овай савезъ, удовлетворићете првой дужности Србина, човѣка и княза, и привезатѣте къ себи крѣпко у найважнемъ времену родъ и племе свое; когга благодарность вама свагда одъ важне ползе быти може: и помажући намъ у нужди и невољи нашей противу непослушника' царевыхъ и Гушанц-Алійныхъ союзника', кои су сву Босну ребеллскимъ духомъ отровали, и противъ вѣрне цареве рае, слѣдовательно и противъ цара подигли; добитѣте

Вы несумнѣно и право на признательность блистательне Порте, а преко свега тога даюћи намъ наоружану помоћь учинитѣте Вы то, што светъ явно говори, да сте већь одавно учинили! Оно далѣ опоминяти нећемо, што ћете цѣлому потомству србскому чрезъ скору помоћь ову учинити.“ —

„Ово мы уму и сердцу Вашему представляюћи, друга самомъ дѣйству односећа се расположена Вама оставямо, само молимо да их и нама благовременно саобштите. Разгласите ово Вашимъ у Далмации и Ерцеговини любезнѣйшимъ. И пређе свега подайте довольну силу храбро-чувеному витезу Шибалии, да къ савдиненю съ нама теглећи учини скоро одну яку и силну диверзию.“ —

И изъ овога се види, да су Срби јошть еднако своје устанку таковъ видъ давали, да они не само противници Султанови нису, но шта више воююћи противъ Дахия' и Гушанц-Алие и нѣких немирных Турака услуге такове Султану чине, за кое милости и признательности одъ нѣга заслужую. Караѣорђе, као што видимо, желио е да владыка Црногорскій са свое стране на Босну удари, како бы силу Босанску раздвоио, и нѣму посао олакшао. Но то се у онима обстоятелствама учинити ние могло. И тако би, да се сва сила Босанска, као што ћемо видити, слегла на Србию.

Караѣорђе е врло добро знао, да Турска войска изъ Босне и съ других страна' веиде противъ волѣ и заповѣсти Султанове, али ние му ишло у рачунъ другче говорити, нити е совѣтно было, познаваюћи духъ

народа сръбскогъ, коме се одъ старина' увртило у ду-
 шу, да поредъ свога народнога и домаћега старѣшине
 има и признае за вышега господара цара кога; па се
 морао бояти, да ако осѣти народъ, да цара нейма или
 да се противъ цара иде, да неклоне духомъ и неод-
 устане. За доказателство овога имамо и еданъ доцний
 примѣръ. Пошто су Срби у саюзъ са Русима ступили,
 и одъ Султана се раздвоили, па подуже русска помоћъ
 нестиже, па се просу гласъ, да се неки одмећу одъ
 помоћи цара русскога, онда нѣке старѣшине умоле
 Караѣорѣа да тога ради скупштину држи; на којој по-
 што онъ рече: „Е, кобкуде, желили сте скупштину, ето
 вамъ е, па садъ говорите што имате!“ Тада изиђе еданъ
 старый кметъ и овако поче: „Еданъ газда имао е чо-
 поръ оваца предъ своимъ пастиромъ. Кадъ овај истера
 овце, а то куряци навале, те многе подаве, да пастирь
 много манъ кући дотера него што е отерао. Другий путъ
 опетъ тако. Трећий путъ тако, да већъ мало коя и о-
 стане одъ маторых; па дойђе редъ и на яганьце. Е,
 ако тако потрае, шта ће бити и одъ яганяца, него то
 исто што и одъ оваца. Тако и мы, завадисмо се съ
 Турцима, изиђосмо еданпутъ, гинусмо; изиђосмо другий
 путъ, и опетъ гинусмо; па ево хоће редъ да дойђе и
 на дѣцу. Мы тебе припознаемо за старѣшину и господара,
 и мы смо покорни и послушни. Али ты ниси царъ; зато
 смо ради да знамо, ко намъ е царъ; еръ мы гинемо а Руса'
 ни од куда нейма.“ Како сврши, а онъ се брзо уклони.
 А Караѣорѣе, запытавши: „А кои е тай кобкуде?“ од-
 говори: „Е, вы мыслите да су цареви и Руси као раци
 у торби, па да истресемъ предъ васъ, да измиле, а

вы да бирате. Ено вамъ два цара, едного у Цариграду, а другога у Петербургу, на бирайте кога хоћете.“ И тимъ се задоволѣ.

ХІІІ.

Іоштъ у есенъ год. 1805. почеше се Турци кретати изъ Босне на Србию. Они продираше преко Дрине у Ранитовачу, која чини као полуостровъ према Јадру. Међу тимъ држали су Срби Шабацъ у обсади, те му Турци тежише у помоћъ. У то време было е савъ раванъ и сва села дужъ Дрине у Турскимъ рукама, осимъ планине, кою су іоштъ у почетку Срби заузели были. Іоштъ онда се учинио уговоръ съ Антониємъ Божићевимъ, булюкбашомъ одъ Ядра, и Ђфтомъ Чотрићемъ, главнымъ кметомъ, кои су тайно у договору са войводомъ Яковомъ были, да Ядаръ и Рађевину Турци оставе на миру, нити преко нѣхъ у Србию иду. И тако е Ядаръ и Рађевина остаяла невредима, нити Турци овамо насрташе; но обищавши ове две нахие идоше право на Мачву и Соколъ. Съ тога е нѣко олакшанѣ за Србе бывало, што се при обрани цѣпати и разсѣявати немораху. И ово овако траяше дондѣ, докле годъ Срби савъ Ядаръ и Рађевину незаузеше, што е было у години 1807. пошто су Срби у Шабацъ ушли.

И Гушанацъ, кои е досада са своимъ крцалияма у Београду подъ нѣкимъ условияма на миру сѣдио, почне садъ излазити и нападати на обличня села, особито на Макишъ и Жарково. Зато дойђе Карађорђе у Желѣзникъ, гдѣ се са Васомъ Чарапићемъ састане и разговори, како да се ти Турци, кои изъ Београда изле-

бу, одбию. Узевши са собомъ до 800 войника' оде на Топчидеръ, гдѣ осване выше Камаля 7-га Януар. 1806. са снегомъ. Па текъ што се у ютру Богу помоле, а Турци се появе на Камалю, и одмах се отвори бой. Срби коняници за Чарапићемъ ударе низъ Топчидеръ око Ајдук-чесме, а Карађорђе исподъ шуме къ Жаркову са пѣшацима. И коняници пресѣкоше Турцима путъ къ Сави, терајући их Белымъ водама; а Карађорђе у то испаде исподъ шуме. Аци-Климента нагази ту на бару, те се окрете гредомъ къ Остружници, а за њимъ се натурно Петаръ буљукбаша съ момцима. На гласъ Чарапића онъ се обрну натрагъ; еръ се Дема са крѣалияма упутио быо за њиховимъ леђма. У то допаде и Янко Катићъ, кои се давно радъ быо ударити са Демомъ; и онъ одмах пусти хата свога предъ Дему, па уставивши се кодъ еднога бреста опали и погоди коня Демова крозъ кукове, и конъ паде и притиште Дему; но међу тимъ сугстиже и войска Турска, те га ослободи, а Янко се мораде повући натрагъ. У томъ бою ранио се Караџошъ. Карађорђе међу тимъ био се између Желѣзника и Жаркова, па опазивши у Майдаву димове справи тамо помоћъ; кадъ тамо, али Пая Поповићъ изъ Вранића пошао са 200 людій у помоћъ, те га Турци предсрели и затворили у рупчаге биюћи. И ови му садъ притекоше и ослободише га. Турци немогући се држати повуку се натрагъ у Београдъ; а Чарапићъ оста, да одсадъ не да Турцима нападати изъ Београда.

Карађорђе оставивши Чарапића подъ Београдомъ противъ Гушанц-Алие отиде са момцима Якову подъ Шабацъ. Преноћивши у Палежу, прие зоре њипи и по-

вече на Луку Лазаревића и Петра булюкбашу, да брже похитаю са своима на Дрину у помоћ. И ови изкупивши се на Камичку одмах одоше. Кадъ у Китогу стигоше, али топъ пуче на Дрини, и за тимъ отвори се пуцњава топова и пушака све више и више. У пољу кодъ Табановића сретну човека, кои носаше писмо Якову поради боя на Дрини. Они прочитавши писмо и опетъ му вративши похитаю и стигну на Ново село на Дрину; гдѣ се међу тимъ бой утишао бѣше.

Логоръ се пружио быо одъ утока Ядра у Дрину, гдѣ е Лѣшница и Ранитовача. У саму ноћъ приспѣ и Живко Дабићъ, на кога су жельво изгледали, са едно 600 людій. И Живко оде са пѣшацима на едно по' сата на Лѣшничку ђуприю у лугъ да ухвати бусию. У саму зору кренуше се Лука и Петаръ са коняницима къ вароши; но јоштъ на мѣсто ни доспѣли нису, али пушке прилуцаше изъ бусие, и одмах се отвори ватреный бой. Овамо се Турци упутили едни друмомъ да претеку Србе, а Петаръ и Цинцаръ Янко их дочекаше и потераше до на бродъ; онамо у Лѣшници единако и силно пламти; и Турци хатлие напали жестоко на пѣшака србскога, гдѣ се до стотине Срба' яко одапрло; и ови пресѣкоше Турке потеравши их на ђуприю и савнавши их у вирове, гдѣ тада Бакалъ Милосавъ троицу Турака' пободе на миздракъ. Тако траяше бой до предъ ноћъ; и онда се повратише войске у логоре свое.

После овога боя яви Лука Лазаревићъ са поносомъ и хваломъ, да су се побили са Турцима, многе изсѣкли и побѣду одржали. Караџорѣ добивши таково извѣстие насмѣе се на множину изсѣченыхъ Турака, па

Луки шалећи се одговори: „Гледайте, те повадите те лешеве изъ Дрине, да се нетрую люди, а и Сава се ево замути крвлю, па немаю ми люди шта да пию.“

Да бы се болъ утврдили, начине іоштъ и еданъ ша-нацъ, гдѣ одреде булюкбашу Іована изъ Валѣвске на-хие; али овај нехтѣ послушати ни остати ондѣ. После два дана ето имъ и Карађорђа и Якова са едно 600 добрых момака. На питанѣ нѣгово, какви су Турци, одговори Петаръ булюкбаша, да су многи и одвећ снаж-ни, и да ће се тежко разбити. На кое му Карађорђе прихвати: „Аферимъ! Поплаши се одъ Турака бошняка, гдѣ мы толике досада разбисмо. Чекай да видишь, хо-ће л' мене разбити?“ Па се онда окрете и запыта: „Кои има овдѣ юнакъ, што неслуша заповѣсти?“ И кадъ му показаше и доведоше Іована булюкбашу, а онъ сикну на нѣга, и одмах га као непослушна заповѣди везати, и узъ нѣга іоштъ два три нѣгова друга. „Водите га, рече, у колебу, па кодъ Турчійна гроба нека пасъ ви-си, нека зна како стариєга слушати валя.“ Войска то чувши зажали Іована, иначе добра човека, па изиђе сва изъ шанца предъ Карађорђа, и узевши пушке за грли-ће а табанъ горе окренувши повиче у гласъ: „Молимо Господару! Поклони намъ Іована“. И Карађорђе то ви-дећи поклони имъ Іована; и они одоше у логоръ.

Садъ се войска распореди за бой. Живко оде на-предъ са 2000 людій, и ухвати бусию пруживши се до у бродъ, куда су пре Турци прешли были. А Турци о-доше на Лѣшницу у полъ Ранитовачу. Седамъ србских поглавица' одоше преко поля и замакоше у лугъ, да погледе Турке. Но мало е време потрајало, али почеше

пушке пуцати, таламбаси ударати, и ларма се у логору зачу, докъ се показаше изъ луга сръбеке поглавице, а за њима Турци ждреломъ куляю. Одъ ових се таки оддвои до 1000 Турака за онима поглавицама, а остали окретоше се къ Дрини. Караѣорђе их са своима дочека на пушке, но Турци мѣсто да устукну натрагъ, груну у средину међу Србе, и ове потисну до преко Ранитоваче, гдѣ су већ на броду нашли Живкова коня ранѣна.

Тако Турци покренуше и Живка и Якова и Илию изъ своих бусия' те истераше у варошъ Лѣшницу, и већ е до 200 Поцераца напливало на Дрину. Како Турци потераше Србе съ леѣа' на Лѣшницу, Караѣорђе видеѣи опасностъ скупи нѣшто момака те ухвати бусию, небы ли онима Србима покрью леѣа; но ту га удари куршумъ еданъ башъ у вратъ исподъ ябучице крозъ свилену мараму, но Богъ и среѣа учини, те найпре проби крозъ едну врбову грану и ослаби докъ до врата дойѣ. Бой е овдѣ таковый быо, да бы рекао човѣкъ да савъ лугъ пламти. Срби су ту одъ мртвых коня' бусие правили и бранили се. Само е турских коня' више одъ 200 мртвых пало.

Немогавши се ту кое одъ силе турске кое одъ зиме задржавати, побаца Караѣорђе ту ноћъ плотъ у Дрину и повуче се горе на Церъ у прняворъ кодъ Чокешине. Одавдѣ съ Обркнезомъ Алексомъ изъ Мачве дойѣ у Дублѣ до Китога, а Турци за њимъ у Клень устопце, одъ коих се Срби уклонише у Белотиѣ. Овдѣ преноћивши крену се къ Шабцу, али ненашавши пута устрани се газеѣи баре до трбуха по снегу, киши и лапа-

вици, докѣ Милованъ Грбовићъ трагомъ на нѣхъ нена-
иће, те као што туда путове познаваше, изведе их на
выше крозъ лугъ и проведе у Метковиће.

Међу тимъ докѣ су ови овако ходили и заходили,
Турци подру къ Шабцу. У то стигне и Живко Дабићъ
са едно 600. людѣй, и за нѣмъ се изстигну и друге бу-
любаше, те саставши се съ нѣма Карађорђе дойђе у
Бленчу, гдѣ се устави и ухвати браникъ у едномъ
шљивику. Па да бы се са већомъ и ячомъ силомъ оду-
прети могао, заповѣди, да се и Шабачка обсада, коя
е измакнута была найпре за Думачомъ, после за До-
бравомъ кодъ каменне дойнѣ Ђуприе, къ нѣму прибере.
Но јоштѣ се ова ни смѣстила небѣше, али Турци до-
падну, и стану жестоко ударати на Србе, гдѣ се та-
да и Янићие ранио. Бой траяше до предѣ мракъ, и када
е понайтеже было, онда Богъ и срећа нанесе калуђе-
ра Партения и Јована Белова са едно 200 друга', те ови
ударе изъ шуме изненада Турцима съ леђа', па их забуне
тако, да су ови одмах измаћи и одступити морали. И
ту погибе Турцима Абдага Видаићъ, бывшій войвода у
првомъ примирию у Шабцу.

У то време стиже гласъ да е Аџибегова войска одъ
Сребрнице подрла преко Сокола и да се упутила Ва-
лѣву. И Карађорђе одмах сву Валѣвску нахию оправи
Якову, кои е добивши рану у бою Лѣшничкомъ на Ра-
нитовачи отишао быо у Бранковину, у помоћъ. Но ова
јоштѣ ни стигла нив, а Турци већъ допреше до Бран-
ковине, и попалише и цркву Бранковинску и конаке Я-
ковлѣве. Служители, кои су понапредъ испредъ вой-
ске ишли, нашли су Якова у брду выше конака на высу.

У то сустигну и Турци, те окупе Якова до на Убъ. Овдъ их войска Валѣвска са Ёленче послата предсретне, те Яковъ съ овомъ сдруживши се, окрене се, па еднако пушкараюћи се са Уба издре на близоньскій высъ предъ Турке, кои се измицаше покрай Србске войске еднако палећи, докъ тако недопру до Словца планине, коя е преко Колубаре изза Валѣва источно. Овдъ Срби претеку Турке, те се ови врате узъ Колубару у Валѣво на конакъ; па сутра данъ запале Валѣво и пойђу натрагъ. Срби то видѣвши стану се разилазити, да укланяю роблѣ, па и Грбовићъ отиде преко Колубаре у свою кнежину.

Яковъ е остао самъ са момцима и побратимомъ Дели-Ахметомъ, па се опетъ врати на высъ, држећи се на опрезу одъ Турака. Ово е было управъ на покладе предъ великій постъ. Кадъ ал' дотрчи стража одъ Уба, являюћи да се нѣки барици показую; а то е было Карађорђе, кои е и самъ похитао са Ёленче Валѣву у помоћ. Онъ е ишао попре, одморивши се у Кецелѣву на рѣзи Тамнави, са едно 50 до 60 коняника, а за нѣмъ ће дойћи остала войска. Кренувши се са Ёленче писао е онъ и Янку Катићу у Рогачу, да и онъ одтуда похити са войскомъ Валѣву у помоћ, оставивши Нинка са јоштъ неколико войске, да се држи на Думачи.

Како Карађорђе овако приспѣ, а онъ се окрене косомъ право у Осечну на конакъ; а Турци ће у исто време съ друге стране брда у Остружню кодъ куле Аци-Бишћине. Неимаюћи доста войске онъ неударил на Турке, но пошлѣ нѣку часть у шуму, те ови оборе нѣколико плотуна, на ков се Турци поплаше, и окрену

се Соколу и Босни. У то време приспѣ и Янко Катићъ, кои изъ Валѣва удари са Яковомъ преко планине у Соколску нахию, гдѣ попале Турска села Дону, Дрлячу и Бачевце. А Карођорђе врати се изъ Валѣва къ доинѣмъ краю къ Београду.

Янко Катићъ и Яковъ попаливши села Турска у Соколкей нахии, врате се у Вукушићъ, и ту се поставе на браникъ. Ђдна часть Валѣвске нахие заузме шанацъ у селу Вукушићу; Шабачка нахия подъ Лукомъ Лазаревићемъ на Церовцу на друму Валѣвскомъ; посавина Валѣвске нахие заузме доиню каменну ѣуприю кодъ Орида на друму, кои Београду води; Шабчани варошани съ ѣдномъ частью Шабачке нахие заузму ушѣ Добраве у Саву према селу Мрђеновцу. И тако е то трајало за време великога поста.

Међу тимъ Катићъ, Вуица и Живко Дабићъ изишавъ изъ Вукушића, састану се са Чупићемъ у Мачви, па на Салашу селу у пољу Салашкоме ударе на Мехмедъ-Капетана Видаића изъ Зворника, кои е онуда Мачву харао, и разбию га са свимъ. Са боишта изъ Салаша врате се у село Добрићъ горниій подъ Церъ, гдѣ два шанчића намѣсте. Они радостни сбогъ побѣде ове сутра данъ у ютру ударе у веселъ; но текъ што два три плотуна избаце, а Турци Шабчани то чувши помысле да е бой, па полете као у помоћъ, и яко се побию, тако, да е са обѣ стране доста пало, нити е пре престало, докъ ние ербска войска на пуцняву у помоћъ притекла, и Турке у Шабацъ одбила. За то време Чупићъ се са четама по Мачви налазио.

XIV.

Предъ ускрсь отиде Яковъ и Цинцаръ Янко у Забрежь, а остане Дабићъ. Кадъ трећій данъ ускрса, али стигне писмо, да су Турци одъ Сокола продрли на Пецку рѣчицу, гдѣ се Ядаръ починѣ, подъ Осман-Цоромъ, воега е Ацибегъ послао. У свѣтлый четвртакъ у ютру већ се показа димъ у Свилеуси, гдѣ су Турци окренувши се Шабачкой нахии попалили Лукине конаке. Одмах Лука и Дабићъ узевши одъ свакога станишта понешто войске похитаю къ Свилеуси предъ ньи, да бы имъ како пресѣкли путъ Шабачкій. Кадъ тамо, али Турци оставили Свилеуву и вратили се къ Валѣвской нахии, управивши се на рѣчицу Убъ къ селу Чучугама. То видећи одмах и србска войска крене се трагомъ за нима устопце, и юштъ исто вече съ мракомъ найђе их на конаку око' Уба исподъ села Чучуга, гдѣ е мало ниже исподъ ных и србскій збегъ быо.

У тай мах и Яковъ доспѣ одозгоръ са нѣшто войске, те се ту састане до 2000 Срба, кои се стану спремати на бой кодъ Чучуга', и буду разређени овако: Дабићъ и Лука поставе се одъ десне стране Валѣвске на десну страну Уба, Веса и Цинцаръ-Янко ухвате узъ рѣку Убъ и съ едне и съ друге стране одъ истока одъ Колубаре; а Яковъ заузме лѣву страну одъ сѣвера одъ Свилеуве. Тако разређени Срби на два сата предъ зору ударе са сви' страна', оставивши отворено мѣсто узъ Убъ, како да могу Турци бѣгати на западъ къ Церу и Соколу у Босну. Юштъ на случай ако они тако небы разбили Турке, урочо е Яковъ знакъ, како таламбасъ

нѣговъ удари, да се сви опетъ у гомилу скупе. Цинцаръ Янко е ударио съ коняницима юришомъ на логоръ, и Турци се покрену и пребию узъ едно брдо, гдѣ е истина быо Лука и Дабиѣъ, но имъ одозгоръ ништа учинити нису могли. У само свануѣе кадъ су Срби веѣъ престати хотѣли одъ боя, дойѣе имъ Петаръ Молеръ, кои е быо у Кличевцу кодъ Валѣва, и обнови бой. Лука и Дабиѣъ ударе одъ ограде виноградске, и утврде мало шанца съ десне стране Уба, прибивши понекиѣ проштацъ. Но ови јоштъ и незатворише шанца, али Турци ударише са сви' страна' на юришъ. Цинцаръ Янко съ коняницима натури се за нѣима къ шанцу косомъ, а Яковъ преиѣе преко Уба съ друге стране шанца на друмъ, куда е Турцима путъ одъ запада. Бой се отвори жестокъ; и веѣъ су баряктари турски ударили были два баряка у шанацъ сръбскій, но изгинуше и ови и кои су отимали, еръ е веѣъ и Яковъ почео пуцняву съ ове стране. Усредъ лютога боя дотрчи момче едно Якову и яви, да е онъ самога Османъ-Цору убио, кое се по томъ и потврдило.

Како Османъ-Цора погибе, одмах и страх уиѣе у Турке, па нагну бѣгати друмомъ, гдѣ наиѣу на Якова, кои имъ отвори путъ. Сишавши тако на Убъ раздвое се, па коняникъ нагне на Јутину планину сѣверно на западъ, а пѣшакъ упути се преко Уба на лѣву страну друмомъ къ Соколу на Ђливу Брезу јужно на западъ. Турака е овдѣ свега око' 6000 было; коняници су прилично измакли, но пѣшакъ е ту савъ утаманѣнъ. Најпосле и обуѣу су съ ногу сѣкли, само да болѣ бѣжати могу; али имъ е то слабо послужило, што

су боси пре се подбияли. Овако уморени и изподбияни падали су и сѣдали путемъ, очекивајући извѣстну смртъ. Ту се било и колѣмъ и прошѣмъ и кундакомъ, тако, да су нѣки викали: „Одступи по Богу, та да е купусъ, много е;“ еръ се понегдѣ преко мртвихъ ићи могло. Овако су их ови тѣрали до Пецке, а овдѣ их на изменце прихвати Милић Кедић и Мияило Недић. Тако сврши Османъ-Џора и нѣгова войска, плативши животомъ накнаду за аранѣ и паленѣ србскихъ села' и самыхъ Лукиныхъ конака'. И ово е све чинѣно до конца Априла мѣсеца 1806. године.

Срби срећно одбивши Турке Бошняке преко Пецке и Сокола на Србию насрнувшѣ, ослобођени страха са те стране, и немыслећи да ће они овако побивени опетъ обновити бой, подигну заузета своя смѣстишта, и дойђу едни одъ нѣхъ подѣ Шабацѣ у Тополикѣ, одкуда су после око' Свет. Николая летнѣга (6-га Мая) на Шабацѣ ударили, а други отиду у Китога, гдѣ е Прота Никола Смилянић са 50 до 60 момака изишао быо, и држао главный друмъ одѣ Босне. Међу тимъ се Чушић Стоянѣ у Мачви са четама задржавао, па е у исто време и шанацѣ прекопао изѣ Засавице у Саву.

Но наскоро самѣ Ацибегѣ, коєга е войска подѣ Осман-Џоромъ онако несрећно и жалостно прошла, зарѣ да се освети, дигне се са 7000 войске, ниже Сокола преко Дрине прешавши. Онѣ на Рожню надѣ Соколомъ логорѣ учини, ту нѣколико дана' постои, па преко Пецке рѣке прешавши недалеко у селу Браточићу шанацѣ начини. На овај гласѣ похита Карађорђе са 1000 людѣи и два топа; и прешавши Колубару на беломѣ броду

смѣсти се између Петке и Лайковаца, одавде оде у Валѣво, падне подѣ Кличевацѣ, и потера све широмѣ на Аци-бега. Таки пише Кедићу Милићу, войводи подгория Валѣвскогѣ, и Мияилу Недићу булюкбаши, и Миловану Грбовићу, войводи нахие Валѣвске, издавши оштру заповѣсть, да се свакиј диже на Турке, да се сви други послови садѣ на страну оставе, додавши, да ће свакога онога да обѣси, кои бы друго што радио, а на Турке ишао небы.

Кедић Милић, Грбовић и Недић изиђу предѣ Турке у Валѣвској нахии; и стане се у селу Осечни; Карађорђе, као што е речено, подѣ Кличевацѣ; а Миланъ Обреновић, Мутапъ и Јованъ Куршила доиђу у Ситаре; па изѣ Ситара подкрѣпе Грбовића и Кедића. Кадѣ се другий данѣ спремати почне Карађорђе да удари на Турке, приступи му Прота Ненадовић овима рѣчма: „Господару! Све войводе желе, и моле те, да ты останешъ овдѣ и неидешъ напредѣ; ерѣ ако се по несрећи разбию Срби, иматѣ кудѣ амо теби прибѣћи, али ако тебе Турци разбию, онда се неће имати кудѣ, но ће све быти изгублѣно.“ „Есть, одговори онѣ, коекуде, али ће да реку, несмѣ Борђе да се бие.“ И тако едва се на молбу склони, те остане. И кадѣ се већ бой отворио, и у велико трајо, онда посла онѣ Проту Ненадовића и Стефана Ђфтића, свога писара, са едно 100 коняника' своих и однимѣ топомѣ у помоћ, а съ нѣмѣ оста кнезѣ Теодосие са Грузжанима нахие Крагуевачке са едно 200—300 людѣй и однимѣ топомѣ ниже шанца у полю, гдѣ се садѣ кула налази, кою е Яковѣ за знакѣ и споменѣ озидано.

Срби су са Турцима у бою были, и узмицати почели, кадъ е Прота са Стефаномъ приспѣо. Ова мала помоћ на еданпутъ тако подигне духъ и охрабри Србе, да се натрагъ обрну и потераю Турке, кои се поплаше уступаюћи натрагъ, и тако измичући дотераю се у шанацъ. И Грбовићъ постави се съ десне, Миланъ у среди са Дабићемъ, Кедићемъ и Недићемъ, а лѣво одъ планине Мутапъ и Куршула. Тако се Срби станише са 1500 пѣшака' и 200 коняника' према турской войсци одъ 7000 подъ Аџибегомъ на еданъ пушкетъ: Турци доле, а Срби горе косама. И садъ се отвори силна пуцнява, која како се поутиша, а Турци узаше, па се окрену Лозници къ сѣверу, да заиђу изза леђа', па ударе на Грбовића, те га покрену и разбию тераюћи еданъ четвртъ сата до на рѣку; и окрену се опетъ у свой шанацъ на конакъ. Недићъ пакъ дигне се са момцима, те запали село турско Петрцъ близу Сокола, а Турци се врате на планину Рожанъ выше Сокола, противъ коих се одупре Кедићъ, Недићъ и Грбовићъ. Аџибегъ притеснѣнъ, видећи да продрети неможе, несмѣде се више упуштати у бой, но се врати натрагъ.

XV.

У то време докъ е Аџибегъ преко Соколске нахиве ударао, крене се Везиръ Юния Мѣсеца са седамъ Паша и многимъ капетанима, међу којима е и Хасанъ-паша и Кулинъ-капетанъ быо, са 40 000 войске изъ Босне тежећи къ Шабцу и Београду, и преиђе на Бадовинци' у Србию. Прво почне преговоре са Чупићемъ Стсяномъ,

кои е тада шанацъ држао на Црной бари, и понуди нѣга, да Срби арачъ плате, па ће окренути войску на-трагъ. Одмах Чупићъ ову понуду яви Якову, кои е већъ имао налогъ одъ Караџорѣа, да Турке завава и забавля, докъ имъ на другомъ краю мало неолакша. По-томе Яковъ оправи Проту Матию и Чупића у турскій логоръ, узевши за нѣи Турке у залогу, кои су после враћени на Црной бари за оне.

Изъ Тополика исподъ Шабца измакну се Срби за Добраву рѣчицу, одкуда Яковъ пошлѣ кнеза Илию Марковића, са нѣколико кметова Турцима, да ови о миру преговоре чинећи нѣи и далъ зававаю и позабаве. Турцима се ови празни разговори скоро досаде, и они нагну у Шабацъ. Чупићъ и остали бивши по четама, и немогавши народа уклонити, да бы га одъ поаре и гибели сачувао, величини силе уступи, и преда се съ народомъ, те отвораше путъ Турцима; кое када е пропустио, а онъ се уклони опетъ съ момцима у шуму, те се чувао како одъ Турака тако и одъ преданога народа. Тако е Мачва и Поцерина была Турцима предана. Кметови србски ишли су са Турцима, и заедно дойђу у Шабацъ, те имъ везиръ даде бурунтие, обнадеживши их, да ће свакиъ бити кнезъ одъ онога среза, ко-ега покори Турцима. Већъ они кметовима обукоше и цр-вене бинѣше, и ови се међу собомъ отимаше, кои ће пре бити кнезъ. Еданъ између нѣих шушлѣтаюћи го-ворио е еднако: „Я к’езъ, я к’езъ“, а Мияило Ракићъ изъ Мр’овске рече му: „Бре ако те ухвати Караџорѣе у ру-ке, видитѣшь, какавъ ћешъ бити кнезъ.“

Како Турци у Шабацъ дойђоше, а Срби оставе

Добраву рѣчицу и село Вучевицу, гдѣ су стаяли, па се измакну до малогъ Дубокогъ. Овдѣ остане Прота Ненадовићъ, Живко Дабићъ и Лука Лазаревићъ, а Яковъ оде утврђиват' Забрежъ мало выше Палежа къ Сави на путу къ Београду.

Кметови они са Турцима дошавши изиђу у войску србску на Мало Дубоко съ тимъ гласомъ, да су имъ паше казале, ако кметови до подне дойђу къ њима да предаю народъ, онда неће излазити у села да пале. Но ни подне недойђе, а Турци већ изишли и започели палити села. А кадъ се димови показаше, и Турци већ Дубокомъ приближише, онда повиче Дабићъ: „У бусию юнаци!“ — да ту дочекую Турке. Но на ово Мата изъ Грабовца довикне: „Какву бусию, Несрећниче? — Остави те козие ноге (пиштолѣ) подъ кладу, па хайде да те предаемъ Турцима; ерѣ е Турчина као у гори листа: мы се никако одржати неможемо.“ Ово войска чувши препадне се и све прене кудъ кое. Текъ остану старѣшине самосаме, и по кои момакъ узъ њи, наставши се у великой невољи и сметњи, незнаюћи шта почети, куда ли се окренути. На то еданъ одъ кметова приступи, те старѣшинама пришапће, да буду на опрезу, и да се несастаю у гомили, ерѣ ће их да побие народъ. Лука Лазаревићъ пребаци хатове у Сремъ, подадне опанке са остальмъ старѣшинама, па бѣжи у лугъ.

Овако оставлѣне и бѣгаюће старѣшине сусретне Яковъ, кои се изъ Забрежя враћао, и пошто се извѣсти, шта е и како е овамо, онъ одмах пошлѣ момке свое у Валѣвску и Шабачку нахию, са заповѣстю да се

народъ купи на войску; па се врати са старѣшинама у Дренъ. Одавдѣ пише на Врачаръ, гдѣ е србска войска на Београду стаяла, за помоћ; те му дойђе Сима кнезъ са едно 1000 момака. Забавивши се ту едно два три дана врати се натрагъ, и у повратку ископанчеве поредъ Колубаре према Палежу. За тимъ дойђе Янко Катић са Врачара опетъ са едно 1000 людій Якову у помоћ, и ту остаде.

У исто време, пошто е Аџибегъ узбиенъ бую, дойђе и Караџорђе у почетку Юния Мъсеца у Дренъ. И одмах се расцута войска изъ Валѣвске нахие скупляти поче, и врати се у логоръ натрагъ; те се састави опетъ до 6000 людій.

Садъ се Везиръ крене са свомъ силомъ своіомъ одъ Шабца Београду. Србска стража на ушћу Вукодражи, која се састаяла изъ едне компание подъ Петромъ Ерићемъ управъ на ђуприи између Валѣвске и Шабачке нахие, кадъ видѣ силу Турску, остави свой шанчић, кои е на десномъ брегу Вукодражи бую, и уклони се у лугъ. Везиръ пошавшій одъ Шабца оправи едну часть войске подъ Хасан-пашомъ десно къ югу Валѣвской нахии, а самъ удари право друмомъ Београду къ истоку, и падне на конакъ на ушће Вукодражи, гдѣ е шанацъ бую. Срби у Дрену бывши отисну се предъ Хасан-пашу, съ тимъ договоромъ, ако срећно разбию нѣга, да се окрену на Везира. И они се ударе са овима Турцима у селу Власаници, и ту Хасанъ-пашу разбию тако, да нешто мало Турака съ нѣмъ умакне у Шабацъ, а остало нагне къ Дрини у Босну, но мало их прейђе, пошто много путемъ изгине. Но и Срби у томъ бою изгубе свога најболѣга юнака Янка Катића.

Кадъ погину Катићъ, войска клоне духомъ, па Космајскій срезъ нахне Београдске скупн се око мртва Катића, и оставивши боиште узме га и однесе у Рогачу. И тако збогъ смрти Катићеве и Срби неударе на Везира, као што е договоръ быо. Яковъ остави Луку са Шабачкомъ нахиомъ у Бельину, а онъ са Валѣвскомъ похита у шанацъ Забрежскій, да пресѣче путь Везиру. Но Везиръ, разумѣвши како му е десно крыло подъ Хасанъ-пашомъ несрећно прошло, неусуди се напредовати далѣ Београду, но се врати истимъ путемъ у Шабацъ натрагъ, Яковъ то видѣвши врати се съ войскомъ у Бельинъ, те се састави опетъ съ Лукомъ.

Како се Хасан-Паша разби, и Катићъ погину, па и Везиръ съ пута Београдскога поврати у Шабацъ, Караџорђе оставивши у Кличевцу Проту Ненадовића и кнеза Теодосия са едно 300 людій и еднимъ топомъ, отиде у Непричаву на конакъ водећи са собомъ до 300 людій и еданъ топъ. Изъ Непричаве позове и Валѣвску войску да за нѣмъ пойђе на конакъ у Любинићъ. Изъ Любинића крене се у Орашацъ, гдѣ предъ нѣга дойђу изъ Бельина Яковъ Ненадовићъ и кнезъ Сима, те се ту у Бельину састави и сва остала войска; гдѣ е быо и Миланъ и Плякићъ са едно 2000 людій.

Црный Ђорђе садъ узевши са собомъ 1000 самовольника' отиде на горню каменну љуприю на Добраву кодъ Церовца прѣма Шабцу, да тамо дочекуе и узбия Турке, те да имъ неда у вилаетъ, ако би пошли по обичаю своме села палити. Еданъ трговацъ бѣжећи изъ Поцерине ту наиђе на нѣга, и каже, да онъ бѣжи одъ Турака, да су Турци све полѣ Шабачко притиснули,

да се Мачва и Поцерина предала, и да Срби Турцима рану носе. Јоште гледећи на войску Карађорђеву дода говорећи: „Ј видимъ, ты имашъ мало людій, съ тима се држати неможешъ; а къ томе су сви странни, па незнаду куда ће, па ће се смести, те ће и одъ наших людій страдати; но ако ты имашъ јоштъ гдѣ войске, а ты удри силу на силу“. Ово се Карађорђу допадне, и онъ се одмах врати у Белѣинъ, па заповѣди да се у јутру сва войска крене. Тако поступи два сата напредъ и дойђу до у село Яловикъ, и ту начине ша-нацъ. Ту Карађорђе остави пѣшаке, а онъ са 1000 коняника' отиде у Поцерину да е одмеће. Идући наиђе у Белой рѣци на кметове, међу којима е био и кнезъ Илия и Данѣило буљукбаша, кои су се били саставили, да располажу запру за Турке. Како нѣки подпазе Карађорђа, одмах се поплаше и брже побѣгну у планину. Но Карађорђе ипакъ четири кмета докопа у руке, и посѣче; па сазове народъ па га ободри и посавѣтуе, да се окрену, да буљукбаше свое баряке изнесу, и да народъ послушанъ буде, да иде кудъ се заповѣди, закључивши, да е тврда вѣра, да имъ ништа неће. Па ту остави Милоша Поцерца, кои е онда буљукбаша био, а онъ отиде у Двориште *) на конакъ. У јутру подра-нивши крене се подъ Манастиръ и село Петковицу. Но текъ што ту одяше, ал' стража повиче: Ето Турака друмомъ! — А то су были 20 до 30 Турака, кои се изъ Шабца враћаше; те их испрече и побию.

Идући Карађорђе свуда распытиваше за Чушића, кои

*) Двориште, кажу, да су дворови были Милоша Обилића, гдѣ е и чесма названа Милошева вода.

се туда налазио; но почемъ га ненађе, остави му писмо, налажући му да што више войске купи И овако Поцерину, а и Мачву одметнувши врати се Карађорђе натрагъ у Яловикъ, те и Поцерина съ чѣимъ; и ту постави Поцерца Милоша войводомъ.

Како чуше Турци да се Карађорђе вратио, одмах една часть войске крене се изъ Шабца на Мачву. А Карађорђе сву войску изъ Яловика крене къ Мишару, издавши заповѣсть, да сваки пѣшакъ по два проштца, а коняникъ по еданъ одъ Добраве изъ села Жабара ради шанца понесе, неизузимаюћи ни войводе ни самога себе.

XVI.

Было е у Суботу на покладе Госпоине 31-га Юля 1806. кадъ су Срби подъ Црнымъ Борђемъ на Мишаръ изишли. Србска войска брояла е 6 до 7000 пѣшака, а до 1500. коняника, и 5 топова. Шанацъ е био на друму Београдскомъ три четврти сата одъ Шабца далеко. Ту се Срби станише да Турску силу подъ вевиромъ Босанскимъ, кои е са 40.000 у Србию прешао, уставе. Сутра данъ у Недѣлю рано оправи Карађорђе све конянике и войводе къ Добрави у честу, едно зато, да небы топови турски коньма досадили, а друго зато, да они у нужди ударе Турцима съ леѣа. Карађорђе остане съ пѣшацима у шанцу. То ютро изиђу и Турци одъ Шабца на Мишаръ. Найпре их Карађорђе са нѣшто пѣшака чаркация (пленклера) дочека на полю, те се пропушкараю съ нѣима, па се повуку у шанацъ, и почну се изъ шанца оштро бити. Пошто Срби оборе до

три плотуна изъ шанца, а конница сръбска сва удари изъ честе на Турке съ леѣа; те се ту отвори кривый бой, кои в три сата траяо; и Турци се одбию, те уступе натрагъ.

Понеделникъ и Вторникъ пройђе безъ боя; само се хвалише Турци на Кленачкой скели, да ће сутра Србе истерати изъ шанца, а оно пре да су само ишли да виде шанацъ. И тако у Среду рано 3-га Авг. 1806. изиђу Турци са великомъ својомъ силомъ, четири топа и едномъ кумбаромъ на Мишаръ; али садъ веѣ неударе юришомъ, него су извукли кошеве, и стали наоколо правити батерие, па су све веѣ окружили были; само е јоштъ одъ стране коннице сръбске, која е сваки данъ крышомъ у честу одлазила, отворено остало. Карађорђе премда е заповѣсть издао, да бадава пушке небацаю, но само онда кадъ у месо погодит' могу; опетъ видеѣи да Турци неће да нападаю, садъ заповѣди, да се изъ топова канонада почне, и да погдѣкое чаркацие (заваѣачи?) удараю, да имъ посао смету и радити не допусте. Кадъ Турци све далъ у свомъ послу поступе, онда Карађорђе удари три плотуна, даюѣи конници знакъ на бой. И конница удари нагло Турцима съ леѣа; а пѣшаци стану просипати ватру изъ шанца, те се отвори жестоки бой, кои е 4 до 5 сатий непрекидно траяо. И тако потисну се Турци одъ шанца, и стераю се у долину Мишарскога поля. Видеѣи то коняници сръбски, као безбрижни веѣ, оставивши мало число разаспу се, и дойђу у шанацъ ручати.

Турци у гомили у долини бывши како опазе разреѣене конянике сръбске, одмах учине юришъ на нѣи,

па претеку Луку, а Яковъ измакне за времена у шанацъ. Лука се бранио докъ е пуне пушке имао, после немаюћи времена напунити их, потегне за саблю, али ову му гайтанъ обавитъ задржи, те Турчинъ еданъ притече и коня за узду ухвати, другій потегне сабљомъ по руци, а трећий по глави, вичући: „Овам' одте браћо, ово е нашъ душманъ!“ *) Но Лука арбијомъ одъ пиштоля (Ladstock) удари едногъ у чело, па одскочи одъ коня, у то му другій изъ пиштоля пробие рукавъ, но онъ срећно умакне у лугъ. На ово излети Карађорђе съ нѣшто коняника' и пѣшака' изъ шанца у помоћъ, те се садъ на ново бой отвори, у комъ Србљи опетъ разбию Турке и стераю их у до'. И ту найђу Лукинъ фесъ, кои е мало пре съ Яковомъ мѣняо, просѣченъ и крвавъ, по чему заклуче, да е погинуо Лука; и одмах пойђоше тражити Лукино тѣло, да га по закону саране. Кадъ ал' на еданпутъ Лука савъ крвавъ са расѣченомъ главомъ изъ шуме изиђе предъ Карађорђа; те га одмах даду однети у Правачку аду, да се лечи, гдѣ е збегъ быо и Лукина родбина. Тай данъ трајо е бой одъ ютра до мрака; и много е ту Турака погинуло, а Срблѣ е доста шанацъ сачувао. Ту погибе тай данъ Мехмедъ капетанъ Видаићъ са своя два сына, и погибе Кулинъ капетанъ, кога е Тодоръ изъ Каоне убио, и много другихъ знаменитыхъ Турака.

Поплашени Турци врате се натрагъ у логоръ, и већъ неусуде се више ударати на шанацъ; но клонувши духомъ, и сву надежду изгубивши, да ће што про-

*) Я самъ знаке одъ ових рана', и многих других по ногама, рукама и тѣлу Лукиномъ очима моима гледао, и рукама опицао.

тивъ Србаля успѣти моћи, почну се нѣки на части вра-
ћати у Босну; а Везиръ остане у Шабцу съ логоромъ
до саме есени. Текъ око Септембра яви србска стража
да су Турци отишли, и да нѣиховых шатора' у Шабач-
комъ полю нейма. Што е могло стати, бацило се у Ша-
бацъ, а остало отишло све гомилама у Босну. Но одъ
Проте Смилянића, кои е еднако Турке на бусие са за-
сѣченимъ грмовима дочекивао, и одъ Милоша Поцераца
и Стояна Чупића, кои су друмъ покрай Саве и друге
распутице по Мачви држали, мало их е утекло. И ту
е Милошъ Поцерацъ задобио и саблю Кулинову, кою су
враћаюћи се Турци понели у Босну. Смилянићъ даюћи
извѣстие Карађорђу писао е, да му е башча све тур-
скимъ главама родила, толика е множина побиеных бы-
ла. Ту погибе и знатанъ Мула Сараевскій, за кога су
Турци толико блага обећавали, колико е онъ тежакъ,
ако е само живъ.

Ова славна побѣда на Мишару одржана узвысила е
име Карађорђа до найвышега степена саяности, кодъ
Србаля му е важность, повѣренѣ и старѣшинство утвр-
дила, кодъ Турака пакъ страх и трепетъ распростра-
нила. И овдѣ садъ Карађорђе остави Валѣвску и Ша-
бачку нахию и одну часть Рудничке са своимъ войво-
дама подъ управомъ Якова Ненадовића, да ову страну
чуваю; а онъ узевши 1000 людій и два тона отиде на
Мораву и Делиградъ противъ Ибраимъ паше Скадарско-
га Миленку и Младену у помоћъ.

XVII.

Међу тимъ докъ су Срби са Турцима Бошняцима ратовали, и њи узбијали, те на Мишару одсудну побѣду одржали, Ибраимъ паша Скадарскій скупи велику войску одъ 45.000. те удари одъ Ниша на Србию те жећи къ Морави на Делиградъ и Бавю. Сакчи Паша са деснымъ крыломъ одъ 16.000. стани се између Нишаве и Бугар-Мораве, па 13-га Юлиа са 3.000. Арнаута продре на десну обалу Мораве, али на толики одпоръ Србаля подъ Миленкомъ и Младеномъ наиђе, да се са великомъ штетомъ натрагъ вратити морао. Паша Крушевачки Юлиа 16-га са 6000 преиђе Бугар-Мораву, упути се къ Делиграду да Србе кодъ Алексинца бивше одъ главногъ друма одсѣче; Младенъ пакъ оставивши нѣшто войске у шанцеви' Алексиначки', похита съ пѣшацы и коняници лѣвомъ обаломъ Мораве, да Турке на Делиграду бивше одъ њихове главне войске одкине. Но докъ е Младенъ на ове нападао, дондѣ Турци узму Алексинацъ, кои су доцније када Младенъ сву силу свою овамо окрену, са великомъ штетомъ својомъ оставити морали. Тако е то овдѣ трајало, часъ Турци на Србе ударајући, часъ Срби Турке узбијајући.

Кадъ е видио Ибраимъ паша, да се овако успѣти неможе, прикупи онъ у почетку Септембра мѣсеца сву силу свою, и науми одсудный бой покушати, небы ли продро у срдце Србие. Но и Срби одъ стране Босанске душомъ данувши подкрѣпе своя станишта са много векомъ силомъ, те юначки одпоръ даду. И 21-гъ Септ. ударе се ове двѣ снажне войске око Мустафа

Пашине Паланке. Бой траяше цѣлый данъ. Младенъ в веѣхъ уступати почео, и морао се повући къ Алексинцу, али Миленко са своима потисне Турке, те се повуку къ Смрдану. Сутра данъ 22-гъ Септ. самъ Караѣорђе међу тимъ одъ Мишара дошавши удари са своѣмъ силомъ своіомъ на Ибраимъ-пашу, и после жестока боя, кои три сата траяше, одржи сѣйну побѣду, те се Турци са великимъ губиткомъ повуку натрагъ.

Ибраимъ паша чувши садъ веѣхъ, како в Босанска войска онако несрећно прошла, и видећи велику силу Србску подъ Караѣорђемъ на нѣга скуплѣну, изгуби надежду, да ће напредовати моћи, и пружи самъ руку Србима, те понуди са миромъ. И тако и съ те стране непријатељства престану, и Ибраимъ-паша одступи са войскомъ.

За цѣло време ратованя са везиромъ Босанскимъ и Ибраимъ-пашомъ Скадарскимъ Срби су Београдъ у обсади држали, и Турке кои су изъ града излетали, узбияли. Садъ како по срећно одржанимъ побѣдама непријатељства како одъ Босанске тако и Арнаутске стране престадоше, Караѣорђе 29-гъ Септ. дойђе подъ Београдъ, па позове Гушанцъ-Алию на предаю града, давши му 15 дана да се промысли. Но овај ту понуду одбие, одговоривши, да ће онъ до последнѣгъ човека градъ бранити, и у нѣму ће да живи и да мре. На ово Караѣорђе обсаду подкрѣпи и умножи до 18,000 людій; а тако исто подъ Шабацъ до 7,000 людій стави; и науми силомъ ове градове узети.

После оволикогъ овогодишнѣгъ напрезаня одъ обѣ стране ништа ние было природниѣ него да и Срби и

Турци изравнаня и примиреня пожелеле. На тай конаць на скупштини у Смедереву држаной повторе Срби захтѣваня и условия своя прошле године 1805. чивѣна, съ тимь, што су овдѣ іоштѣ понѣшто додали, као: да за знакъ врховнога господарства Портиногъ еданъ Мухавилъ само са 150 Турака у Београду сѣди, да се данакъ и све даждбине у єдну сумму одсѣкомъ сбию, и то у 1800 кеса' или 900,000 гроша', одкуда да се и спахие подмирую; да се Турци изъ землѣ изселе, да Србљи оружие носе и градове царске чуваю. И са овима условияма пошло у Цариградъ Петра Ичка, бывшега толмача кодъ посланика Турскогъ у Берлину, са два кнеза, да о томе кодъ Порте настое. На ова захтѣваня Порта се у почетку наклонѣна покаже, и ови донесу у Србию найболя увѣреня изъ Цариграда. Али кадъ при повратку овых посланика' Србских у Цариградъ до одсудногъ рѣшеня и потврѣеня дойђе, онда се Порта стане затезати и удари натрагъ. Промѣна ова мыслій Портиных произишла е по свой прилици одтуда, што е међу тимь Наполеонъ разбивши и побѣдивши Пруссе све веѣма у сукобъ са Русима долазио, и веѣь до нападаня на вѣих скоро се рѣшио, те и Порту противъ Руса' ободрио и подигао, као што е ню и приволео, да съ концемъ исте године и ратъ Русима обяви. Тако се измиренѣ између Порте и Србие осуети. Срби се тимь начиномъ къ Русима потисну, и съ нѣима у саюзъ ступе. А Русима е то врло у рачунъ ишло, што имъ е при предстоѣемъ неприятељству према Порти Србија одъ велике помоћи была.

Како се увѣре Срби, да одъ измиреня са Портомъ

ништа нейма, одмах се рѣше силомъ оружия што преузети Београдъ и Шабацъ. На тай конацъ Караѣорѣе подкрѣпивши обсаду Београдску опаше якомъ войскомъ Београдъ одъ Саве до Дунава, и наредбу такову учини, да на дойню Шабачку капию удари Милое, на Стамбол-капию Васа Чарапиѣ, а на Видинску Станое Главашъ. Предъ зору 30-га Нов. на данъ Св. Андрие по договору учинѣномъ рѣши се нѣкій Конда, крѣалия бывшій са 7 Србских самовольника, међу којима е и Узунъ Мирко быо, отићи на Шабачку капию, ту се яви турскимъ езикома, да е онъ крѣалия, да е побѣгао одъ Србаля, гдѣ никаква добра нейма, и да има важныхъ стварій подказати, него да му отворе часъ пре капию, докъ га нису Срби опазили, да уђе унутра. Стражари немислѣи о превари отворе; но како Конда са својомъ дружиномъ уђе одмах нападне на стражаре, те их побие. Но и онъ едва живъ и ранѣнъ текъ са два своя ранѣна друга остане; одъ којихъ е Узунъ Мирко*) можда и данасъ живъ. Кадъ пушке припуцаше, а Срби подъ Милоемъ и Караѣорѣемъ устоице поврве на капию, други юрише на шанацъ и палисаде, те се у вароши отвори жестокий бой. Изъ горнѣ и дойнѣ тврдинѣ загреме топови и слете се Турци са свихъ страна на обрану, по улицама отвори се сѣча и пуцнява, и подигне се ужасный яукъ одъ жена и дѣце. На ову пуцняву крене се и сва остала войска Србска, едни юрише на шан-

*) Я самъ Узунъ Мирка у Београду добро познавао, и изъ нѣговыхъ самъ уста овај случай приповѣдати слушао; и рану му на глави, онда добивену, гдѣ му е парче лубине одбиено, рукома мојомъ опицао.

це и палисаде, Чарапиѣ на Стамбол-капию, а Станое Главашъ на Видинску са своимъ оддѣленѣмъ. Турци варошани видеѣи крайню опасность, едни нагну бѣгати у дойнѣй градъ, а други се у куѣе свое затворе, и ондѣ се бранише. Но веѣъ око 9 сатѣй изютра сръбска сила преодолѣ, и варошь падне у сръбске руке, а Турци се затворе у тврдиню. И Караѣорѣе да бы меѣу тимъ обезбѣдио варошь одъ града, да ископати шанацъ одъ Саве до Дунава калимейданомъ измеѣу вароши и града, кои се текъ 22-гъ Фебр. 1807. Сръбима предао, пошто Гушанц-Алию са своимъ крѣалияма низъ Дунавъ пустише а Солиманпашу сувимъ оправише (7-га Марта 1807.) При юришеню Београдскомъ изгубише Сръби на Стамбол-капиѣ еднога одъ наибольших своих войвода' и юнака' Чарапиѣа Васу.*) На скоро за тимъ како Београдъ паде, предао се и Шабацъ.

Меѣу тимъ е Наполеонъ у своимъ намѣрама напредовао. Онъ $\frac{2}{14}$ Окт. кодъ Ене и Ауерштета сатре сву Прусску войску, и за 6 недѣля' покори цѣло кралѣвство Прусско, и отвори путъ на Русе. И да бы себи олакшао посао, наговори Порту преко посланика свога Себастиания да Русима ратъ объяви, кое она 24-га Дек. исте године и учини. За Сръбе е ово быо одсудный тренутакъ. Съ Турцима се тимъ теже измирити могоше, што се они са Русима заратише; а и Руси их къ себи привлачише. Посланици нѣихови Петаръ Чардаклия, Аврамъ

*) Чарапиѣа Васа саранѣнъ е у манастиру Раковици съ леве стране цркве, гдѣ му каменъ песчанѣй исправлѣнъ означава гробъ съ надписомъ: „Здѣ почиваетъ рабъ Божѣй Василѣе Чарапиѣа, погинувши — толико самъ могао прочитаи 1837. године; а садъ можда се и манѣ види.

Лукићъ, и Бремня Гагићъ къ Русима у Влашку поради међусобногъ саюза послани донесу одговоръ одъ Руса: „Да се Срби Султану никако неповѣраваю; да ће се нѣма свака помоћ одъ Руса' противъ Турака чинити; да ће Русия помоћю оружия будућность србску обезбѣдити и срећу и независимость нѣихову одъ Турака на вѣки утврдити. И ради међусобногъ споразумлѣня да ће еднога свога чиновника послати, коме ће се повѣрити моћи.“ И првѣй повѣреникъ русскій, кога е Михелсонъ послао, быо е Илия Новокрештеный, дошавшій Караѣорѣу јоштъ при обсади Београда бывшемъ, гдѣ е при юришеню на Београдъ и рана' допадноу.

Како се Порта о саюзу Срба' са Русима извѣсти, позове свога Мухасила, съ коимъ су Срби преговоре о измиреню водили, натрагъ, и Срби ставе се у неприя- тельство съ Портомъ, и судьбину свою вежу за Русию и нѣну помоћ. Тако устанакъ србскій, кои е досадъ противъ Дахия' и крѣалия' управлѣнъ быо, и тамо те- жио, да се подъ добрымъ условияма за самоуправу зем- лѣ и народа подъ собственымъ законима и старѣши- нама народнымъ съ Портомъ измире и подъ нѣнымъ вр- ховнымъ господарствомъ остану, садъ узме са свимъ другій правацъ, и другій характеръ. Досадъ е све ви- сило е Караѣарѣевомъ врату, све наредбе су одъ нѣга као врховнога поглавара излазиле, старѣшине и войво- де одъ нѣга су зависиле, нѣму су одговарале, нѣга безусловно слушале. Садъ су сви имали вышега госпо- дара. Руси су имали свое цѣли, и свое околности, пре- ма коима су и свое наредбе удешавали. Цѣли чисто срб- ске потиснуте су быле у другій и подчинѣный редъ.

Сви су већ садъ одъ Русии зависили, одъ нѣ одобре-
ня, одъ нѣ похвале и награде очекивали, одъ нѣ и од-
личия добияли. Тимъ е одсадъ положай Карађорђа као
управителя и заповѣдника землѣ и народа све тежій по-
стаяо, тимъ се раздоръ између старѣшина' подраньи-
вао, тимъ непослушность растла, заптѣ се разстроявао,
партае рађале, и упливомъ русских повѣреника' уваже-
ние Карађорђева управительства обезснажавало. Изъ по-
треба' русских извирале су наредбе и за Србе, а потре-
бама Србскимъ нису свагда одговарале наредбе за Русе;
еръ е у саюзу овоме Русия была цѣль а Србия сред-
ство или орудие. Е ли Русия требала или имала ратъ,
морала е и Србия у рату бити, е ли миръ, морала е
и Србия у миру бити. Едномъ рѣчю у саюзу русско-срб-
скомъ противъ Турака Русию су руководили разлози,
призрѣнни и околности државе руске, коима е условлѣ-
на морала бити будућность србска, као што е и была,
почемъ су опасна обстојательства Русии 1812. године ра-
ди измирення съ Портомъ најпосле морала Србию на жер-
тву принети.

ГГ. Препумеранти.

ЗЕМУНЪ. Скупитель г. Георгие Стаићъ. — Предлатници: ГГ. Иованъ Д. Иовановићъ трговаць. Стефанъ Вукомановићъ трг. I. С. Старчевићъ трг. Коста Илићъ трг. за сына Илию. Михаилъ Янковићъ трговаць за кћерь Лепосаву. Дмитрие I. Иовановићъ кроячь. Иованъ Милаковићъ гостилникъ. Дмитрие Милосавлѣвићъ гостилникъ за сына Георгия. Любомиръ Тр. Лазићъ гостилникъ за сына Николу. Павле Павловићъ папуция. Петаръ Хаџићъ ковачъ за сына Марка. Коста Георгиевићъ ковачъ за сына Иована. Радованъ Кузмановићъ трговаць за сына Дмитрия. Любомиръ Гудовићъ трг. Иованъ Дим. Савићъ трг. Савва Радивовићъ опанчаръ за кћерь Катарину. Георгие Пантелићъ браваръ за сынове Павла и Петра. Дмитрие Стояновићъ лебаръ за сына Миливоя 6
Свега 18.

Т. КАНЬИЖА. Скупитель Г. Любомиръ Савићъ. Предлатници: ГГ. Бура Станковићъ судаць. Петаръ Фирићхазкiй трг. Аксентие Бурковићъ трг. Викентие Панићъ трг. Иованъ Вуйићъ изъ Бачке трговаць. Бура Бурковићъ трг. Гђа Елена Иовановићъ комесарица. Гавра Окановићъ каснеръ изъ Комлуша. Любомиръ Савићъ, адвокатъ. Миланъ Савићъ слушатель 6-те школе. Иоаннъ Жупунскiй слуш. 3-ће школе. Павелъ Жупунскiй слуш. 1-ве школе. Боголюбъ Поповићъ слуш. 6-те шк. Марко Бурковићъ техникеръ. Свега 14.

ФУТОГЪ. Скупитель г. Дмитрие Милетићъ. Предлатници: ГГ. Борђе Груићъ, парохъ и конс. присѣдатель. Гаврилъ Поповићъ адвокатъ. Дмитрие Стефановићъ за сына Стефана и Косту, трг. Никола Иоанновићъ трг. Дмитрие Милетићъ трг. Лазаръ Шиячкiй чарубция. Андрия Милићъ за сына Младена. Лазаръ Иоанновићъ учен. III. гим, школе у Винковци. Урошь Петровићъ кроячь. Паво Евремовићъ чизмаръ. Павелъ Поповићъ за сына Петра. Свега 12.

ШИДЪ. Г. Петаръ Цвеићъ. 5.

ПАНЧЕВО. Г. Константинъ Пеичићъ, Докторъ медицине 20.

ВРШАЦЪ. Скупитель г. Иоаннъ Иоанновићъ, грађанинъ — Предлатници: ГГ. Нѣгово високопреосвештенство Г. Емилианъ Кенгелаць, епископъ Вршачкiй. Иоаннъ Баронъ Стояновићъ одъ Лацунашъ. Младенъ Баронъ Стояновићъ одъ Лацунашъ. Филипъ Трандафиловићъ. Протопресвитеръ Вршачкiй. Киприянъ Стануловићъ, Епис. протодяконъ. Светозаръ Пеша, вел. судаць. Дмитрие Нешићъ, вар. капетанъ. Коста Гренчарскiй, совѣтникъ. Тима Деметровићъ, совѣтникъ. Шандоръ Цветковићъ, совѣтникъ. Лазаръ Цвеићъ, вел. фискаль. Никола Паунковићъ, подбележникъ. Шандоръ Нешићъ, казначей. Никола Перишићъ, подпоручикъ. Бура Горговићъ, протоколиста. Стеванъ Циюкъ, писаръ. Емилианъ Новаковићъ, мѣн. и суд. правдобранитель. Борђе Кадићъ, правдобранитель. Борђе Мештровићъ, юратъ. Сима Станижанъ, желѣз. чиновникъ. Венцль Жежука, проф. реал. школе. Дмитрие Акимовићъ, дѣтонаставникъ. — Никола Теодоръ, Василие Обрадовићъ. Цера Формаћъ за сына Любу, Данило Милошевићъ. Иова Д. Јурукъ. Никола Балашевићъ. Никола Поповићъ за кћерь Катицу. — Общества представници. — Георгие С. Поповићъ. Георгие Барбуловићъ. Александеръ Фрачка. Аронъ Урошевићъ. Иоса Иоанновићъ. Коста Константинъ. Коста Г. Обрадовићъ.

Димитрие Поповиѣ. — Петаръ Мирковиѣ. Коста Богосавлѣвиѣ. Тира Врговиѣ. Арса Токчиѣ за сына Александра, абаѣи и обшт. представици. — Тома Стефановиѣ, киршнеръ. Петаръ Шаунковиѣ, стакларъ. Виѣа Богдановиѣ, варга. Иоаннъ Богдановиѣ, варга. Мита Кожуранъ, варга. Степа Радовановиѣ, варга. Светозаръ Мандукиѣ, качаръ. Иоаннъ Фогарашъ, табакъ. Лазаръ Петровиѣ, чизмаръ. Прока Каменарскій, винарь.

Господичке: Екаторина Пекаровиѣ. Милица У. Иоанновиѣ. Анна Сазиѣ Зора У. Иоанновиѣ — любительке читаня.

Ученици: Миланъ Радакъ. Драгомиръ Поповиѣ. Исидоръ Драгиѣ. Давидъ Деметровиѣ. Константинъ Токиѣ. Емилианъ Недельковиѣ. Свега 62.

ВРШАЦЪ. Скупитель Г. Савва Павишевиѣ, протоѣаконъ и учитель Св. Богосл. и конс. Нотаръ, за себе и свое предуписнике. 1.

ЕЛЕМИРЪ. Скупитель господ. Кирилъ Поповиѣ, парохъ. Предплатници: ГГ. Стефанъ Ковачевиѣ, парохъ. Евтимій Величковиѣ, учитель. Александеръ Шимиѣ, арендаторъ. Константинъ Михайловиѣ. Аркадие Глувановъ, касиръ. Тома Глувановъ, земдѣлаць. Еремия Миланковъ, епитроць. Лазаръ Михайловиѣ, ученикъ. Георгие Миятовъ, ученикъ. Емануилъ Поповиѣ, цербериць. Марко Путникъ, звонарь. Свега 12.

МЕЛЕНЦИ. Скупитель Г. Николай Бибиѣ, парохъ. Предплатници: ГГ. Александеръ Кириловиѣ, администраторъ. Любомиръ Думиѣ, капеланъ. Лука Трифунаць плем. одъ Батфе. Милошъ Трифунаць плем. одъ Батфе. Иосифъ Клаиѣ, трговаць. Иоаннъ Таназевиѣ, трговаць. Теодоръ Теодоровиѣ, трговаць. Георгій Янковиѣ, касиръ. Паво Бибиѣ III. разр. лат. ученикъ. Иоа Бибиѣ, црков. сынъ. Аца Киширдилловъ, црков. таторъ. Трива Протиѣ црков. таторъ. Никола Иоанновиѣ, трговаць. Мирко Жупунскій, ученикъ. Младенъ Войновъ, ученикъ. Свега 15.

ПЛАШКИ. Предплатникъ: Г. Германъ Иоановиѣ, протоѣаконъ, Свега 10.

ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКЪ. Скупитель Г. Теодоръ Стефановиѣ, трговаць. — Предуписници: г.г. Евстатие Михайловиѣ, вр. Суда Советникъ. Димитрие Савиѣ, вел. Судац. Борѣе Димитриевиѣ. Сенаторъ. Церо Ристиѣ, жуп. заклетникъ. Димитрие Хаѣиѣ, Адюнктъ. Иоаннъ Ранковиѣ, контролоръ. Макса Евгеновиѣ, Ника Купсаровиѣ, Ника Атанасиевиѣ, Ника Буковала, трговци. Ефта Таназевиѣ, економъ. Паво Недельковиѣ, чиновчикъ. Коста Янковиѣ. Александеръ Поповиѣ Пеци, Иоаннъ Форовиѣ, Димитрие Живковиѣ, трговци. Любомиръ Иоановиѣ, телеграфистъ. Тира Секулиѣ трговаць. Цера Димитриевиѣ. Александеръ Бранковъ, Адвокатъ. Владиславъ Стойковиѣ за сына Иоанна. Георгие Михайловиѣ. Теодоръ Вукъ. Атанасие Янковиѣ, слуш. права. Цегаръ Аароновиѣ трговаць. Милошъ Стойковиѣ. Димитрие Стойшиѣ. Миланъ Янковиѣ II. кл. норм. учен. — Г. Данилъ Стаиѣ Протопресвитеръ. Божидаръ Стойковиѣ. Магия Найгрешлъ. Иоаннъ Кле Парохъ. Иоаннъ Николиѣ, кроячь. Иоаннъ Данкуловъ канц. варм. Илия Живаовиѣ. Георгие Даниловиѣ. Атанасие Томиѣ, фурчия, Лука Радониѣ, сапуница. Цера Велисавлѣвиѣ сапуница. Марко Сабовлѣвиѣ,

крячъ. Васа Максимовиѣ, ѣурчя. Лазаръ Бранковиѣ крячъ Борѣ
одъ Емануель. Стефанъ Савиѣ, правдобратель. Никола Николиѣ,
качаръ. Свега 45.

НОВЫЙ САДЪ. Скупитель г. Димитрие Сарачевиѣ 50. Скупитель
г. Петаръ Нинковиѣ 30. Скупитель г. Гоахимъ Боиѣ 30. Гѣа София Паско-
виѣ роѣ. Камберъ 1. Свега 111.

НОВЫЙ САДЪ. Высокопреосв. Г. Платонъ Атанацковиѣ, Епи-
скопъ Бачкій 10. Урошъ Боришевъ 10. Свега 20.

ЖАБАЛЬ. Преч. Г. протопресв. Максимъ Папиѣ. 10.

БЕОГРАДЪ. ГГ. Предуписници: Велимиръ Валожиѣ, кнѣгопро-
даватель 15. Константинъ Николаевиѣ 5. Свега 20.

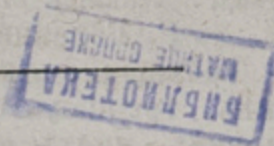
БЕОГРАДЪ. ГГ. Предплатници: Борѣ Караѣорѣвиѣ 10. Сер-
гия Николиѣ, професоръ за дѣцу свою Милорада и Милицу 10.
Свега 20.

ПРИЕЛБИНА у СРБИИ. Скупитель г. Милошъ Петровиѣ, пи-
саръ среза Моравскогъ, окружя Рудничкогъ. Предуписници: ГГ.
Милошъ Петровиѣ за сынове Божидача и Михаила. Алекса Николавиѣ
практикантъ среза Моравскогъ. Яковъ Мартиѣ, практ. ср. Морав. Со-
колянинъ. Јованъ Саввиѣ, преписникъ канц. ср. Мор. Виѣентие Јова-
новиѣ, преписч. ср. Мор. Миланъ Илиѣ, меанцѣ, любитель просвете.
Янко Сирциѣ, газда. Димитрие Милошевиѣ, пандуръ среске канцелар-
ие. Марко Божовиѣ. — Врчани: Танасие Каранацъ, кметъ. Танасие
Оциѣ, старый кметъ. — Янчиѣ: Милия Петровиѣ, кметъ. — Јужци:
Трифунъ Маслаѣ, кметъ. Глигорие Стакиѣ кметъ. — Приеворъ:
Антоние Вучиѣвиѣ, старый кметъ, любитель просвете. Паунъ Мар-
ковиѣ, главный кметъ. Василие Миловановиѣ, газда. Арсение Јова-
новиѣ, газда. — Миоковци: Лазаръ Лужанинъ, газда. Живко Радако-
виѣ, учитель общтинскій. — Г. Горевница: Никола Бевиѣ, кметъ. Ни-
китъ Поповиѣ, газда. — Трбушани: Аксентие Видаковиѣ, кметъ. Ми-
лиѣвци: Андрия Ницовиѣ трговацъ свиняски. Димитрие Николиѣ,
трговацъ. Живанъ Радуловиѣ, кметъ селскій. — Ракова: Максимъ Јон-
туловиѣ, кметъ. — Соколиѣ: Станое Станоевиѣ, кметъ. — Присло-
ница: Партение Игуманъ монастыра Вуйна. Менто Мутавовиѣ, глав-
ный кметъ. Любомиръ Милошевиѣ, парохъ Приелбинскій. Мияило Ба-
ковиѣ, кметъ. — Д. Тречча: Вилимонъ Урошевиѣ, кметъ. — Г. Треч-
ча: Мияило Вукмановиѣ, кметъ. — Балуга: Яковъ Раковиѣ, марвени
трговацъ. Сретенъ Радисавлѣвиѣ, кметъ. — Мойсинъ: г. Самуилъ Ми-
лошевиѣ, парохъ мойсиньски. Яковъ Милошевиѣ, парохъ мойсиньскій.
Димитрие Станишиѣ, мѣстный учитель. Стеванъ Враниѣ, титоръ. Ми-
ланъ Тешиѣ, газда. — Д. Горевница: Урошъ Јовановиѣ, кметъ. Милен-
ко Аѣемовиѣ Капетановиѣ. Миланъ Ђлиѣ, газда. — Мрчовци: Стефанъ
Продановиѣ, парохъ мѣстный. Спаса Шутиѣ, трговацъ. Яковъ Мило-
вановиѣ дуѣанцѣ изъ Драгобраѣ. Сима Ђокиѣ трговацъ марвеньый.
Василие Ташиѣ, газда. — Бечанъ: Јоца Катаниѣ, газда. Ђвремъ Ка-
таниѣ, писаръ общт. Живанъ Катаниѣ, титоръ. Раде Марковиѣ, зе-
млѣдѣлацъ. — Бресница: Стеванъ Поповиѣ, парохъ. Тривунъ Новако-
виѣ, главный газда. Панта Деспотовиѣ, меанцѣ. Лазаръ Поповиѣ, у-
читель бывшій — Тавникъ: Вуйца Вукосавлѣвиѣ, главный кметъ. Ми-
та Вукосавлѣвиѣ, писаръ общт. Милое Радоичиѣ, газда. — Катрга:
Велимиръ Нектардевиѣ, газда. Вукадинъ Ђокиѣ, газда. Сретенъ Пе-

тровоиѣ, трговаць. Спасое Ненадовиѣ, газда. — Лаѣвци: Павле Лѣ-
 ваяць, главный кметъ. — Цвѣтке: Протоѳрей Рудничкій г. Петаръ Про-
 тиѣ. Захария Пеіовиѣ, учитель мѣстный. Михаилъ Протиѣ, парохъ
 Тавничкій. Вукосавъ Новаковиѣ, кметъ. — Милочай: Раде Марковиѣ,
 главный кметъ. Павле Лопатница, старый кметъ. Борѣ Шљивиѣ, ме-
 анция. — Обрва: Петроние Срнииѣ, кметъ. Сретенъ Јовановиѣ, старый
 кметъ. — Поповиѣ: Благое Среѣковиѣ, кметъ. Мияило Тримовиѣ, газ-
 да. Миланъ Ёвѣовиѣ. — Опланиѣ: Миленко Бисениѣ, газда. Васа
 Терзиѣ, кметъ селскій. Вучиѣ Бониѣаниѣ Капетановиѣ. Миланъ Ти-
 ровиѣ, трговаць. — Сирча: Сава Поповиѣ, парохъ Сирче и Опланиѣ.
 Борѣ Василѣвиѣ, главный кметъ. Сима Кнежевиѣ, трговаць. Милошъ
 Ёвтовиѣ, меанция. — Монастиръ Николъ подъ Кабларомъ: Василій на-
 стоятель Никольскій. Ёромонаси Леонтиѣ и Вилимонъ 2. — Монастиръ
 Благовештенъ подъ Кабларомъ: Михаилъ настоятель Благовѣштенскій.
 — Брѣани: Марко Ёлиѣ, бывший срезскій начальникъ. Милошъ Доста-
 ниѣ, главный кметъ. Стеванъ Божовиѣ, кметъ. Урошъ Јовановиѣ, пи-
 саръ. Д. Трѣпче. Свега 92.

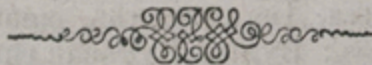
ПАНЧЕВО. Скупитель г. Коста А. Јоанновиѣ. Предплатници:
 гг. Неделько Бариѣ, Григорій Бариѣ, Јованъ Георгиѣвиѣ, Миша Јо-
 анновиѣ, Александеръ Голубовиѣ, В. Д. Радосавлѣвиѣ, Васа П. Јо-
 анновиѣ, Н. С. Јелаѣа, трговци. Јоаннъ Топаловиѣ, кроячь. Петаръ
 Ранисавлѣвиѣ, кроячь. Д. Димиѣ, кроячь. Свега 11.

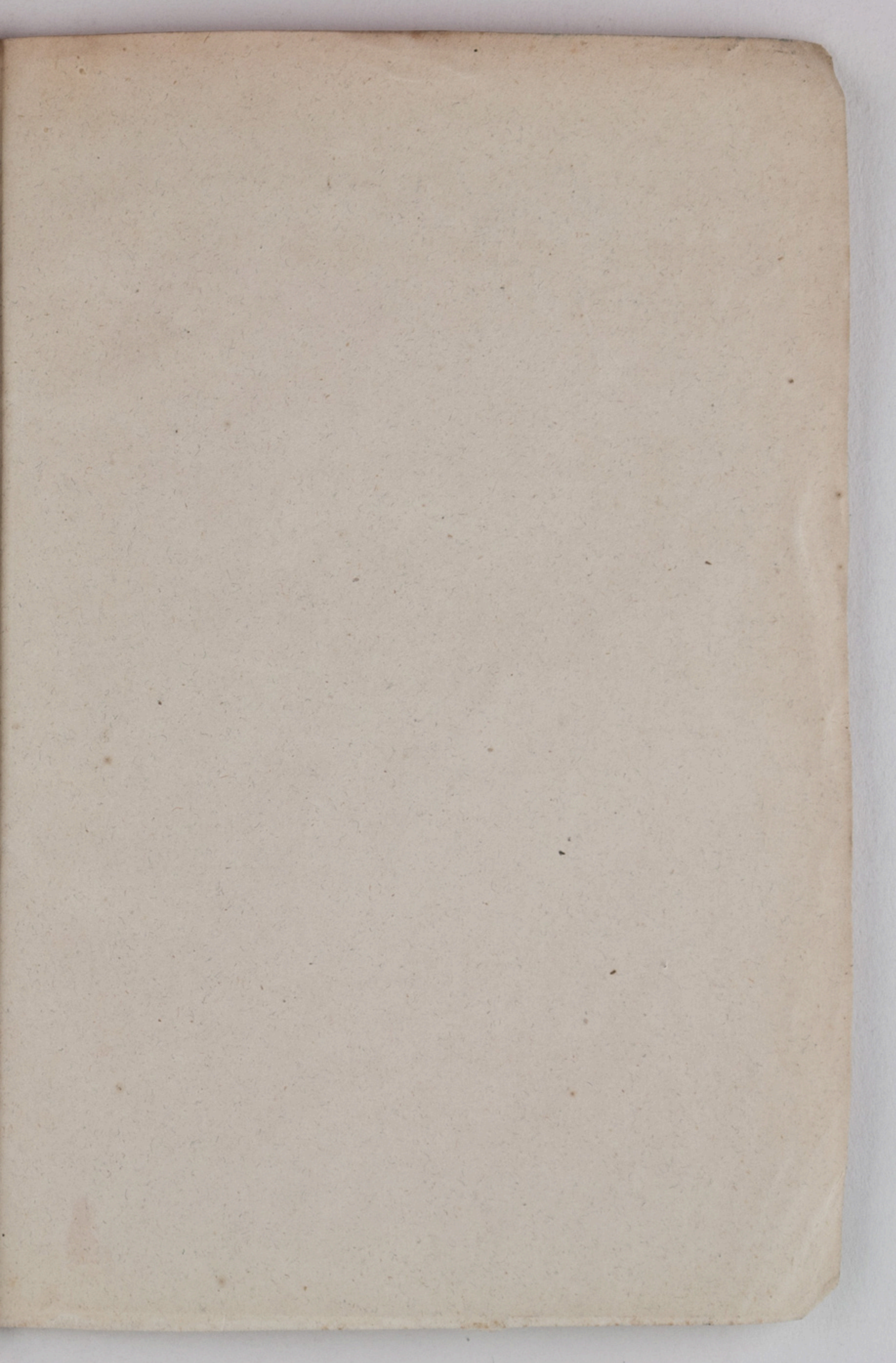
ВУКОВАРЪ. Скупитель г. Петаръ Смиляниѣ, ѣакопъ. П р е д-
 платници: гг. Борѣ Михайловиѣ старый. Васа Романовиѣ. Павле
 Поповиѣ. Миланъ Поповиѣ. Бранко Вукашиновиѣ. Борѣ Михайловиѣ.
 млађий. Борѣ Бирра. Риста Михайловиѣ Борѣ Поповиѣ. Петаръ Ко-
 вачевиѣ. Миша Михайловиѣ, младый. Коста Адамовиѣ. Свега 12.

Типографске нѣке погрѣшке.

На страни	у врсти	печатано	читай
6.	9.	Шашин-паше	Шашит-паше
9.	12.	повративши	повративши
12.	23.	навести	повести
16.	1.	коѳга	коѳга ѳ
16.	9.	Мирко	Марко
—	29.	Мирка	Марка
34.	3.	Гумарца	Гушанца
42.	17.	войскомъ узевши,	войскомъ, узерши

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19СрII 677/1.1

10180

У НОВОМЪ САДУ.
У епископской книгопечатни.
1862.